

** (A febr. 11-én tartott jogász bál) egyike volt a farsang legfényesebb s legvidámabb táncvígalmának. Az Európa terme kicsiny volt a díszes vendégsereg befogadására. E táncvígalmat nevezetessé tette azon körülmény is, hogy a bálipénztárt, több mint ezer forintot, a bizottmányi pénztárnoknak Stephanovichnak újjávilág utcazi lakaról ellopták. S bár a kárt az illető pénztárnok megtérítette: nagy kérdés, vajon ő pénzéhez fog-e jutni valaha, miután a szolgálatban levő hordár, kire a lopás gyanuja háránlott, mindent tagad, s a városkapitányságnál reá kisütni semmit sem lehetett. A bál nagy kiadásokból megmaradt összegezt, 308 ftot, a jogászegyletnek adták át.

** (Rendőrségi curiosum.) A bécsi rendőrigazgatóság távirati uton felkérte a pesti városkapitányságot egy, állítólag itt tartózkodó tolvaj elfogására. A pesti városkapitányság azt válaszolta, hogy a keresett egyén nem Pesten, hanem Bécsben tartózkodik s meg a városrészt, utcázt, a házszámot és azon embernek nevét is megjelölé, ki-nél az elfogatóndó tartózkodik. Ez útmutatás nyomán, a bécsi rendőrség a tolvajt meg is találta.

** (Adoma Reményi életéből.) Niklán, a Berzsenyi-szobor leleplezésekor, az ott megjelent tanítók, mint műkedvelők, a nagy költő iránti kegyelethől énekkart rögtönöztek. E műkedvelők közt volt egy óriás termetű, de lélekben gyenge legény, aki, mert otthon nagyon is uralkodtak fölötté, idegenek irányában tekintélyét annál inkább főnn akarta tartani. Ennek közben történt, hogy a kar azon osztályánál, melyhez ismerősünk tartozott, szükséges lett volna még egy hang. Eszrevették ezt a műértők közül többen, s egy ismeretlen azonnal mellette termett, s kérte, tartaná lejjebb a hangjegyeket, mert segíteni akar. „Nem ért maga ehhez!” szólt az óriás és hátat fordított. A következő diszebed alatt, amint az ismeretlen, varázs-hegedűjével mindenkit elragadtott, s az azajos éljenek után csak e nevet suttogták — Reményi: ismerősüktől egyik barátja mosolyogva kérde: „Vajon ért-e hát a hangjegyekhez?”

** (A katonaszolgálat alóli kiváltás) egy módját szülők számára megemlítjük, mely a „Magyar biztosító-társulatnál” eszközölhető. Ha a fia a 20 éves korig elérte, a kiváltására szükséges 1200 forintot egyszerre előteremteni nem mindenkinek sikerül, míg előre gondoskodva, részletes befizetés mellett a kiváltás díja meg akkor is biztosítható, ha az atya időközben elhalna. Például, ha valamely 30 éves atya 1 éves gyermekének 1200 ftot akar na biztosítani; a magyar biztosító-társaságnál e végre negyedévenként 13 ft 23 krt fizet mindaddig, míg fia 20 éves lett. Ha a gyermek előbb elhalna, az addig befizetett díjakat visszaadja a társaság; ha pedig az atya halna el előbb, a díj-fizetés megszűnt s ha csak az első negyedévi díj fizetett volna is be, a biztosított 1200 ftot a gyermek, 20 éves korában hiány nélkül megkapja.

** (Talált pénzek.) Báro Majthényi László leszenyei birtokán több fontnyi ezüst pénzekkel telt fizeket szántottak ki. A pénzek a XVI-ik századból valók s köztük tallérnagyságuk is vannak. A talált kincsből a királyi fiskus is osz-taléket követel.

** (Az olaszországi magyar legiónál) a magyar czimereket olaszszal cserélték föl. Ez a végfelosz-lás első jele.

** (A pestvárosi utcázseprést) ez évre 72 ezer forintért Stenicska János vállalta el. Mig az utca-tisztítást maga a város kezelte, nem került többé 36 ezer forintra. Most, midőn e célra oly nagy összeget fordít, hiszszük, hogy a por és sár kényel-metlenségeinek nem leszünk annyira kitéve.

** (A „Szegedi Híradó”) nevet cserélt, s ezu-tán nagyobbított alakban, s bővebb tartalommal, szintén Szabados János szerkesztése mellett, „Pusztaszer” cím alatt jelenik meg.

— (Dr. Duka Tivadar), Keletindianban tar-tózkodó hazánkba, kit mult évben arcképileg is bemutatunk, december végnapjaiban irt levelében többi között arról is tudósít bennünket, hogy a nemzeti Múzeum számára ismét egy nagyobb gyűj-teményt szándékozik utnak eresztetni. A gyűjte-ményben többi között egy 11 1/2 láb hosszú tigris bőre és csontváza s egy tibeti imádkozó gép is bennfoglaltatik. Ez utóbbi lerajzoltatását ajánlja a küldő a V. U.-nak. Megnézzük, ha megjön.

** („Császárfürdői album”) nyit előfizetést Balázs Frigyes. Az album szepirodalmi tartalmát ismert nevi írók művei képezendik; a császárfürdő gyógytani ismertetését pedig dr. Pete Zsigmond írja. Ezenkívül néhány, a fürdő épületeit ábrázoló aczélmetszet is diszítendi ez albumot, mely a császárfürdő látogatóinak kedves szórakozásul, ké-sőbb emlékül szolgálhat.

** (Philosophus beteg.) A kismarjai bíró su-lyos betegségbe esvén, kocsit küldött be N. Vá-radra orvosot; hanem, hogy szekere házontalanul ne járjon, meghagyta a kocsisnak, hozzon egytal koporsót is számára. S két hét múlva kitűnt, hogy bíró uram okosan rendelkezett.

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 13. „A fehérék.” Dráma 5 felv.
Szombat, febr. 14. „Lalla-Roukh.” Regényes opera 2 felv.

Vasárnap, febr. 15. „Csikós.” Eredeti nép-színmű, dalokkal 3 szakaszban. Szigligetnek ez egyik sikerültebb népszínműve a közönség előtt folytonos érdeket még mindig fenn tudja tartani. A beszótt népdalokat Füredi, mint mindig, ma is sok érzéssel és nagy hatással énekelte. Réthy az öreg csikós. — Tóth Soma a rector szerepében élethű s egyszersmind művészi alakokat állítottak elő.

Hétfő, febr. 16. „Róma leánya.” Dráma. 5 felv. Irta Hegedűs. A minden eszelekvény nélküli gyenge darabnak csupán Jókainé játéka s győ-nyörü szavaiat kölcsönzött némi érdeket. Ez es-tére az igazgatóság jobb darabot is választott volna. Csak a karzati közönség volt meglehetősen képviselve.

Kedd, febr. 17. „Ördög része.” opera 3 felv. zenéjét szerzte Auber.

Szerda, febr. 18-án a színház zárva volt.
Csütörtök, febr. 19. „Nabucodonozor.” opera 3 felv. Zenéjét szerzte Verdi.

Budai népszínház.

Febr. 13. Harminczötödiki díjmentes népelő-adásul „Bánk bán.” tragedia Katona Józseftől.

Febr. 14—17. A farsang utolsó napjaiban négyszer egymásután, mindannyiszor tömött szín-ház előtt „Dunán apó és fia utazása.” Operette 3 felvonásban. Offenbachtól.

Febr. 18. Nem volt előadás.

Febr. 19. „A drótos tót.” népszírmű 3 felv. Irta Kempelen Győző.

Szerkesztői mondanivaló.

6467. Kun-Sz. Miklós. K. G. Mind a két tárgy igen haszonvehető. Legközelebb helyet találunk nekik.

6468. N. Kanizsa. A sorsjáték rendezőinek. Vettük a 10 db. sorsjegyet. A „vinczeller-képeze” érdekében re-méljük, hogy vevőjük is akad. Legrosszabb esetben meg-

tartjuk magunk. Ha megtaláljuk nyerni azt a „8 lóerejű gőz cseplőgépet,” majd földet is keresünk hozzá. — Azoknak, a kiket illet, adjuk tudtára, hogy ily sorsjegy ára 50 kr.

6469. Eger. Sz. I. Csodálkozva olvastuk a gravament, s orvoslása iránt újra intézkedünk. Várjuk a sikert.

6470. Egy kaland az ind tengeren. Legközelebb elolvassuk. Addig is szabatosabb, magyarosabb fordítást ajánlunk. Ebben, ugylátszik, nagyon nehézkes, idegen szó-lásmókkal teljes munkára fogunk találni. Kerülni kell a germanismusokat, melyek sáskamódra lepik már el az irodalmat.

6471. Garam. Igen becsülendő nemes érzelmek, de a verselés technikája nem áll azon fokon, melyen a mai kor ízlése látni szereti. Itt-ott némi nem magyaros kifejezés is háborgatja az összhangot. Magán használatra különben elég tisztességes munka.

6472. Pozsony. L. L. A kézirat formába öntésére s nyomda alá igazítására keressük még mindig az alkalmas ídőt. Annnyal inkább, mert a cikkek sok érdekes adatot tartalmaz.

6473. Kolozsvár. N. L. E napokban szívesen teljesít-jük kívánságát.

6474. Bécs. Dr. E. A. A cikkeknek hasznát fogjuk venni, s adandó alkalommal kérjük a folytatást.

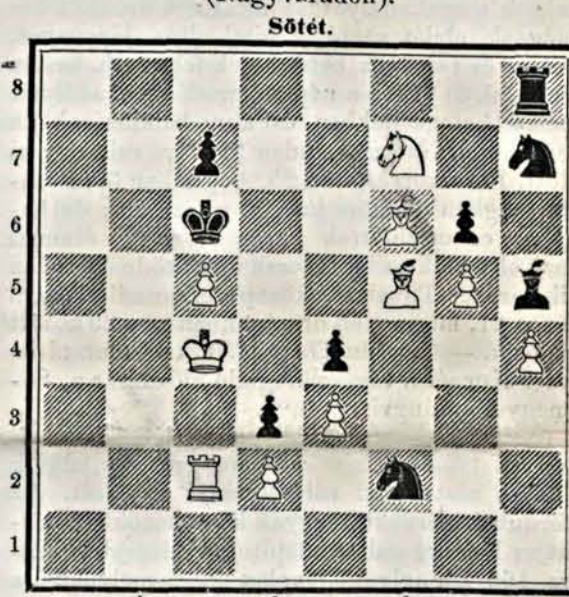
6475. H.-M. Vasárhely. F. I. Még nem szólhattunk az illetővel, de hiszszük, hogy a feltétel kész örömmel fog teljesíteni. Reméljük, néhány nap múlva az összes szállít-mány indulhat.

6476. Moór. Dr. S. Fájdalom, még mindig nem akad-tunk rá a keresett kézira. Kedvező esetben azonnal küldjük.

6477. Montecuculi. Legyen szabad e cikket kisé ké-sőbbre halasztanunk. Most e tárgyakkal bőven elvagyunk látva. A rajz igen szép és tiszta.

SAKKJÁTÉK.

165-ik sz. feladvány. — Báro Meszéna Istvántól (Nagyváradon).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

160-dik számú feladvány megfajtése. (Bayer Konrádtól.)

Világos. Sötét.
B g 8 — g 6 F a 7 — b 8 :
V d 1 — d 5 + H e 7 — d 5 :
H f 4 — d 3 + e 4 — d 3 :
B g 4 — c 4 + K e 5 — c 4 :
B g 6 — c 6 +

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. Kis-Kürtösön: Csemiczky Károly. — Debreczenben: Sperber F. — Vácson: Niczky Pál. — Parabutyban: Rothfeld József. — Pesten: Cselkó György. — Kassán: Skvör Antal. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos Károly.

Rövid értesítés. K.-Sz.-M.: B. K. Az illető felad-ványról állíthatjuk, hogy hibátlan. Remek mű s így meg-fejtése nehéz, de nem lehetetlen. Minthogy biztosak vagyunk benne, hogy a másira azóta reá talált, ezáltal valamit elő-legezzünk önmek. Más uton bővebben. Nem maradunk pusztán ígéret mellett.

TARTALOM.

Lisznyai Kálmán (arckép). Székely József. — Anyám-nak. Dömén Pál. — Miranda (folytatás). Jókai Mór. — Hirlapirodalmunk a 19-ik században. — Bártfa egy része (képpel). Z. G. — Kéjtazas a Dunán (képpel). Keco József. — A szállítás és közlekedés Amerikában. Tóth Kálmán. — Tárház: Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Köz-intézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nem-zeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti napár.

Felölös szerkesztő Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

9-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (január—december)	10 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.

Régi magyarok régi arcképei.

III. Gróf Széchenyi György, primás.

A tizenhetedik században élt nevezetes férfaink sorából egy, a kath. egyházban nagy tekintélyű és hatású férfival ismerkedünk meg.

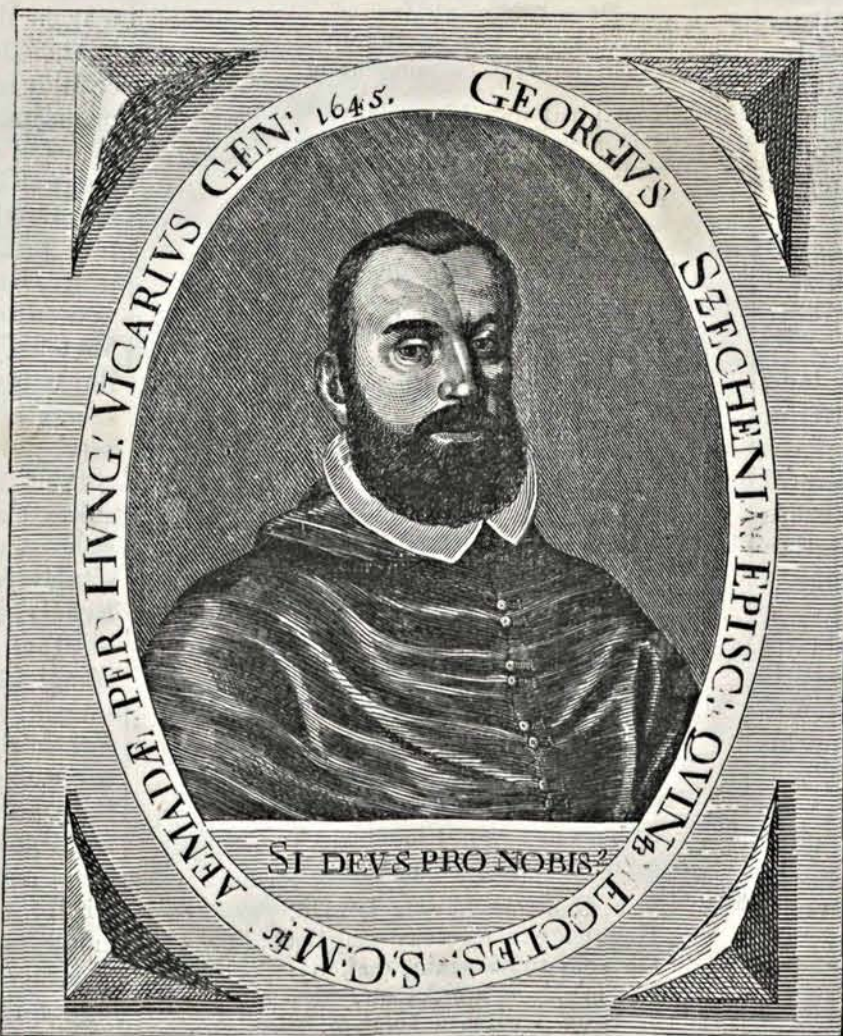
Ez Széchenyi György. Született 1592, Szécsényben Nógrádmegyében. Kisebb tanulmányait N.-Szombathban, felsőbb képez-tetését Bécsben a Pázmán-féle intézetben nyerte. A bölcsészet és theolo-giából vizsgát tevén, midőn főszenteltetett, Sillyén kapott első lelkési állomást, három hó múlva más egyházmegyébe jött. Lelkes, becsületes, szor-galmas viselete miatt nagy be-csületes állott. — 1644-ben pécsi püspökséget nyervén meg, sok jótékony adakozást tett, — 1653-ban a veszprémi püspökség is neki jutott, ké-sőbb a győrit, és 1678-ban a kalocsait is ő kapta. 1681-ben tartotta lelkési jubileumát Bécsben a Pázmán-intézetben hol 50 év előtt tanult. Az ün-nepélyen Leopold császár, a pápai követ és sok országnagy volt jelen.

1685-ben esztergami érsek-ségre emeltetett. 1686-ban XI. Ince pápa e minőségben meg-erősítette s érseki köpenyvel ajándékozta meg. — 1687-ben a magyar koronaörökös, Jó-zsefet, Pozsonyban ő koronázta meg, és ekkor kezdett igen bő-kező lenni adakozásaiban. Még mint veszprémi püspök Győ-rött jezsuita collegiumot ala-pított és 1654-ben nagyon gaz-dagon megajándékozta. Ugyan-ekkor Sümegen a ferenczen-diek számára kolostort emelt, és e várost falakkal vétette körül, Kesző és Rákos kastélyokat megerő-sítette, kispapoknak növeldeházat, szegény tanulóknak tápinteztetet, és a polgárságnak kórodát emelt. 1684. Közegen a jezsuiták-nak szintén collegiumot állított. Sz. Gotthar-don és Vasváron Döme-szerzetet alapított.

Tíz évig volt Magyarország primása, és megmutatta, mikép lehet az akkor uralko-dott legnagyobb pénzzavarokban, roppant alapítványokat tenni. Takarékos ember volt, kiszámította, hogy jövedelmeit, mily köz-célokra fordítsa, és tudta, hogy a közgy-ről nem lehet megfélekednie annak, ki a haza és egyház jövedelméből él.

Ezek legnagyobb részét az egyház ja-megmutatta, mikép lehet az akkor uralko-dott legnagyobb pénzzavarokban, roppant alapítványokat tenni. Takarékos ember volt, kiszámította, hogy jövedelmeit, mily köz-célokra fordítsa, és tudta, hogy a közgy-ről nem lehet megfélekednie annak, ki a haza és egyház jövedelméből él.

Ezek legnagyobb részét az egyház ja-megmutatta, mikép lehet az akkor uralko-dott legnagyobb pénzzavarokban, roppant alapítványokat tenni. Takarékos ember volt, kiszámította, hogy jövedelmeit, mily köz-célokra fordítsa, és tudta, hogy a közgy-ről nem lehet megfélekednie annak, ki a haza és egyház jövedelméből él.

GRÓF SZÉCHENYI GYÖRGY.

vara kolostorok és iskolák szervezésére szen-telté.

Papi buzgalmat tanusítja, hogy 1687-ben Budán is alapított a jezsuitáknak collegiu-mot, később ezeknek Esztergomban és Eger-ben szerzetet. 1694-ben Trencsinben con-victust, Pécsen collegiumot, Illaván kolos-

tort, Esztergomban a ferenczrendieknek, Egerben a szervitáknak és Sz. Márián, a pá-losoknak kolostorokat. Nyolcz más kolostort gazdagon megajándékozott.

Több mint 300,000 forintot adott a bu-dai és pozsonyi rokkantak házai részére. Végrendeletében Leopold császárnak fekvő-jóságokban 180,000 ftig tett hagyományt, oly feltétellel, hogy abból Buda és Esztergom várak erődei ki-javíttassanak. E eszelekményei-vel nemcsak a hazában, de külföldön, Rómában is hirt-nevet szerzett. Az ég ritka hosszú élettel és állandó sze-rencsével áldotta meg.

Széchenyi György meghalt 1695 február 18-án Pozsony-ban, 103 éves korában, és ott a Sz. Márton egyházában te-mettetett el.

Halála után még 72,000 ft. készpénze maradt.

Képünk 1645-ből midőn 53 éves, — pécsi püspök és királyi helytartó volt, élte derekán tünteti fel, papi öltönyben szá-kálás és bajszos arczczal.

Jelszava volt: „Si Deus pro nobis!” — Ha Isten velünk. Ifj. E. S.

Miranda.

Elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás e vége.)

Milyen lehet két szerető szív viszontalálkozása, kiknek csak közelíteni szabad, de egy-máson dobogni nem. Ifjú férj és ifjú nő, a szerelem hevétől égve, mindennap láthatják egymást, járhatnak, kelhetnek együtt virá-gos erdőkön, a hol fű, fa, madár, lepke, minden szeret; csak ő nekik nem szabad szeretni egymást. Mondhatják egymásnak a leghízlelőbb szavakat, de a két beszélő ajk között közöl fekszik az elválasztó bárd: a mindenütt kísérő kém szeme.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholikus és Protestáns naplár	Görög-orosz naplár	Izraeliták naplára	◉ Nap -			☾ Hold -		
				kél	delel	nyug.	kél	delel	nyug.
Február				Adar			Első negyed 25-én 1 óra 50 perc esté.		
22 Vasár.	D 1 Quadrag.	D Invocavit	10 F Syropust	3	6 56 13 47	5 31 8 27	3 40 11 5		
23 Hétfő	Romana	Reinhard	11 Nagy bűjt. k.	4	6 54 13 30	5 33 8 57	4 29 12 10		
24 Kedd	Mátyás apostol	Mátyás	12 Melet	5	6 53 13 30	6 34 9 31	5 18 0 10		
25 Szerda	Váli Kántor +	Bérczi	13 Hamv. szerd.	6	6 51 13 21	5 36 10 10	6 7 1 11		
26 Csütört.	Ösd (Nestor) p	Victorin	14 Auxentius	7	6 49 13 11	5 37 10 56	6 56 2 6		
27 Péntek	Leander püsp. +	Leander	15 Onessimus	8	6 47 13 1	5 39 11 46	7 40 2 55		
28 Szomb.	Római apát +	Római	16 Pamphilus	9 23. Sabb.	6 45 12 50	5 41 12 44	8 32 3 37		
Holdnegyed									

Holdnegyed 9 Első negyed 25-én 1 óra 50 perc este.

A Vasárnapi Ujság 1863. évi teljes száma példányaival még folyvást, — a Politikai Ujdonságokból pedig csak a folyó számokkal szolgálhatunk.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

A nő mindig forróbban szeret, mint a férfi; de a nő mindig jobban is félti kedvesét. Miranda szent regéket tudott mondani férjének nagy királyokról, királynékról, kik Istennek tett fogadás szerint örök epedésben éltek: szeretettek boldogság nélkül. Rájuk is ily koronák várnak.

Majd az aszmodai démonról, ki az öszö-vetségi férjeket nászéjeken megkinozta, s az angyalról, ki őket megszabadította. Ez angyal védje őket is.

Szíria királynak volt egy neje, fiatal, bársonybőrű, koralajku némbor: ez belesze-retett az ifju idegenbe.

Szerette is és szánta is.

„Hallod-e te fehér ifju, monda neki: sze-ress engem; és én a kedvedért megölöm Szíriát, téged téged helyébe királynak, s akkor leszel rabszolga helyett király; öz-veg helyett két nő férje.”

Hurtado undorodva utasítja el magától a rézkirályné vallomását.

A királyné ez időtől még jobban szerette őt és illőzde.

Ezentul két kém leste az ifju párt, a ki-rály és a királyné, s ha aludt volna az egyik, ébren volt a másik.

Miranda és férje tudták azt jól, hogy az egész házban, mely lakásukra van rendelve, minden szolga, cseléd, felügyelősükre ren-delt ő, s megszabadulásra gondolni sem le-hetett. Hová? Kihez?

Mindkettő tudta azt, hogy egyetlen csók hitvesének halála lenne, kinos, gyalázatos halála s e csók bármí édes lehetett is, nem lett kerve, nem lett adva.

A pokol istene a pogány hitregében az-zal büntetést elvár, hogy az örökké éhezőt szüntelen előtte libegő s ajkaitól elfutó lakomával ingerli; — a chinai hóhér művészek a kínzás legfinomabb nemének találták a ha-lálra íteltet nem hagyni elaludni, szüntelen ébrentartva ölni meg: Szíria tulított rajtuk.

Van egy ananászfajú gyümölcse Dél-In-diának, melynek nedvéből csodaszertű italt ké-szítene; a ki azt megkóstolja; szerelmes bódulat lép el idegeit, szíven uralkodni többé nem bír; tulságos élvezet után meg is öli az embert.

Szíria oly kegyetlen volt, hogy e gyü-mölcset szüntelen foltétette az elítéltek asz-talára, s annak nedvét a számukra küldött pálmabor közé vegyítette.

Ők azonban soha sem nyultak e haláladó édes mérleghez; valami undort éreztek iránta, mely életüket őrizte meg.

Egyszer Hurtado egy ily gyümölcsről leszkított egy husos pikkelyt s a kezére fecsent nedv azon olyszerű lemoshatlan nyomot hagyott, minőt a farkastej hagy a bőrön. „Ez mérge,” mondá neje.

Nem jobb volna-e, ha meghalnánk együtt, mint hogy élünk így együtt.

És megoszták egymás a gyümöl-cset. Ezuttal nem Éva volt, ki az almát kí-nálta férjének.

Az édes mérge eltöltött minden eret. Ez a halál. A halál nagyon édes. „Ölelj meg, csókolj meg,” rebegék egymásnak.

A kének futottak hirt vinni a királynak, királynénak.

„A férj megcsókolta nejét!”

Jött a király és a bakó; a királyné és a kinkók.

Miranda ajka még akkor is férjéhez volt tapadva. A csók hosszú volt: mert a tulvi-lágon végződött. Az öröm végtelen, mert a halálban mult el. Két szív szakadt meg egy-máson.

Az angyal, ki Tóbiást megmenté a rossz szellemtől, ezeket is ki tudta ragadni a vad ellenség kezéből, s bizonyosan jó hely, a hová vitte.

A czukrászleány.

Jó, hogy nyitva a boltját, —
Lenne dolga a kilincsek.
E gyönyörű barna lány itt,
Maga elég volna kincsek.
— Hanem már a szive nincs meg.

Alig győzi édességgel,
S hűstől a vendéget;
Persze mikor kívül a nap,
Benn meg az ő szeme éget:
— Baj kihútni a vendéget.

Ugy jár-kel itt mint egy tündér,
Röpke játszi könnyűséggel, —
Kire csak egy pillantást vet,
A mint leült nem ugy két fel,
— S hogy visszajön, azzal mén el.

Visszajő, de hasztalan, ha
Százszerszer jönne is még;
Mint jöve, vagy még rosszabbul,
Vérzőbb szívvél megy el ismét.
— Csak reményt se visz el innét.

Nem, mivel nincs, nincs csupán egy,
Ki a szép lányt érdekelté, —
Es az az egy jön, de ritkán,
S anélkül, hogy észrevenné.
— S ez mert épen őt szeretné.

Őt igen, de hisz az ifju,
Hogya jött is, nem igen szolt;
... Egyszer egy kis fehér rózsát
Adott neki, mikor itt volt.
— Kis dolog, hát rá se gondolt.

Kis dolog, de nagygyá nőtt ez
A szép leány kis szívében;
Mert az ifjut azelőtt is,
Nézegette, s nézi régen.
— De csendesen! most jön épen.

Ő, igen ő, nem lehet más, —
Rajt már a lány pillantása,
Mint a hajnal a nap jöttét
Elárulja pirulása.
— De vigyáz, hogy meg ne lássa.

Tesz vesz gyorsan és rakogat,
S viszi mit az ifju rendel,
... De a midőn általvenné
S érintkezék kéz kezével —
Ejt poharat és zsekkent el.

Nem pirul ugy ki a rózsza,
S nem gyulad ugy ki a hajnal,
Mint ez, a szép és szerelmes
Kis leány e nagy zavarral,
— Ugy áll ottan mint az angyal.

Nézi őt az ifju és szól,
Nyájasan mint illik és kell;
De a leány mitse hall, mert
Elaléva eselenk el, —
Ha az ifju nem fogná fel.

Am ügyes és gyors az ifju,
Karjai közt eszmél is már.
... Azt nem tudja még csak, hogy a
Mennyben-e vagy a földön jár,
— Kit szeret, — az ölelé már...

Szereti, de fájdalom, ha
Mitse tud az ifju róla, —
Nem tudja, mely kebelén volt,
Mért oly halvány az a rózsza;
— Mért alélt el a szép Róza?!

Napra nap jó, — s vár a lányka,
Hogy eljön az ifju ismét.
S mindenki jön, csupán ő nem,
A kire egy vár ő mindég,
— A vendégek nem is hinnék.

Vár, remél és könyez is már,
Hogya van egy magában;
De nem tudja senki, csak a
Kis madár a kalitkában,
— S az a rózsza a hajában.

A kis madár nem dalol már,
A rózsza is elhervadt rég, —
Csupán száraz levelei,
S emlékei vannak meg még,
— S halványul a piros kép...

Mért is nem jött... melyik boltnak
Volna ennyi édessége! —
... Hiszen a mi keserű: —
Veszi szegény mind szívére,
— Eljön, el, — még van reménye.

Jött a tavasz és a nyár is.
... Az ifju már későn jönne.
Siet az őz, hogy a tavasz
S nyár virágait mind letörje,
— Oh miért volt Róza közte! —
Vecsey Sándor.

Hirlapirodalmunk a 19. században.

Először közlés. 1801—1830.

(Folytatás)

Folyóiratok a jelen század elején:
„Erdélyi Múzeum.” Döbrentei Gábor
alapította, és szerkesztése mellett Kolozsvárról
indult meg 1814-ben, ezen előkelő iroda-
lomtörténeti, széptani és bölcsészeti irányu
folyóirat, mely időhöz nem kötött 12 éves
8-rétű kötetekben jelent meg, és pedig az
1-ső kötet 1815-ben Pesten Trattner János
Tamásnál újra nyomtatván, a többi is nála
jelent meg. (II. — IV. 1815; V. 1816; VI.—
IX 1817; X. 1818.) Főmunkatárs Szemere
Pál volt. Dacára annak, hogy e folyóirat:
„tárháza számtalan jónak, igaznak, szép-
nek!” (Tud. Gyűjt. 1826. X. 104.) még sem
részesült azon pártolásokban, melyet megérde-
melt volna, mert az első négy füzetre volt
ugyan 630 előfizetője, de már az 5—6-ra 178,
— 7—9-re csak 90 előfizető jelentkezett, ugy-
hogyan néhány erdélyi hazafi buzgó pártolása
és áldozatkészsége dacára, a kiadó tetemes
vesztésével e vállalat a 10-ik füzetrel vé-
get ért. Egy jeles történetírónk így emléke-
zik e lapról: „Döbrentei mint stilista gyenge,
mint aestheticus korlátolt nézetű, s nyelvész
épen szerencsétlen: és mégis e vállalatát az
irodalom a sikerültebbek közé sorozza. Nem
mintha a szerkesztés körüli tapintata emelné
oly magasra. Valóban jeles darabokat tar-
talmaz, s a fiatal tehetségeknek tér volt a
föllépésre. Hatását annak köszöni, hogy Er-
délynek az irodalmi mozgalmakra tért nyi-
tott, és Magyarország jeleséi közül nem egyet
hozzá érdegetett, de leginkább, hogy a köz-
érzet nagyobb körben terjesztését sikerrel
próbálta. A szunnyadó erők megint felébre-
sztek, s a kis ország megint be volt vonva a
magyar irodalmi életbe. E vegyes tartalmu
folyóiratból 10 kötet jelent meg. Régi erők
tért találtak a munkásságra, újak a föllé-
pésre, hazafiak csatlakozása, pártfogók rész-
véte nem maradt el.” (Szilágyi S. Uj Magyar
Múzeum 1860. II. 17.) Jeles kritikuskunk
Bajza így ír ezen folyóiratról: „Valahányszor
bírálok a magyar folyóiratokon emléke-
zetemben végig futott s azokat egészen kitü-
nőzt irányuk s emelkedésük, vagy hanyatlá-
sukra nézve egymással hasonlítgatta, hajlandó
volt mindannyiszor ezen sok középszerűtiek,
s talán lehetne mondani gyengék sorában az
Erdélyi Múzeumnak adni az elsőséget. Nem
mintha ez mutatna legjelesebb munkákat
társai között, hanem mert bírálnak ugy-
látszik, ez tartotta meg leginkább valamennyi
között felvett irányát és karakterét
mind végiglen, róla lehet legkevésbé mon-
dani, mit főlebb állítanak, hogy mindig alább
s alább sülyedt s ez látszik kora műveltségé-
nek színét leginkább magán viselni. Sőt
bírálok nem tartózkodik azt is megvallani,
hogy nem ismer folyóiratot, melyben kiter-
jedtségéhez képest oly sok józan és hasznos
egy felüleg alatt concentrálva volna. —
Ez kétségkívül érdem, s Döbrentei érdeme,
hogy maga körül oly irokat gyűjté össze,
kik folyóiratát azzá tették, a mi. — S ha az
Erdélyi Múzeum folyama a X-dik füzetnél
megszűnt, ez koránsem jelent oly valamit,
mintha az utolsó füzetek kevésbé érdekes
volta miatt hidegült volna el iránta az olva-
só serege, mert ezek hasonló a kezdetko-
riakhoz: hanem elakadásának inkább az ak-
kori olvasók apathijában van oka; mert

nem ezen kor volt-e, melyben Kazinczy szép-
séggel és csinnal teljes kilencz kötetet ve-
vők nélkül maradtak? — (Kritikai Lapok
IV. füzet 1834. 5—7 lap.) Döbrentei érde-
meit, — mint „ki az Erdélyi Múzeum kiadásá-
val élesztette a tudományokat, ébresztette a
hazafi lelket, terjesztette a jó és szép ízlést,
a szívekbe oltotta a honi nyelv szeretetét,” —
jutalmazandó, 1817-ben Hunyadmegye tábla-
bírájává nevezte, sőt 1818-ban tiszteletére
(első magyar) emlékpénzt vettetett. (Uj Isme-
retektára II. k. 407. Toldy magyar Irodalom
kézikönyve II. k. 198.)

„Tudományos Gyűjtemény.” 1817-dik év-
vel indította meg Pesten Petrózai Trattner
János Tamás nyomdász és kiadó 8-adrétű 8
ives havi kötetekben; kinek 1824-ben tör-
tént halálával atyja T. Mátyás folytatta
annak kiadását 1827 novemberig. Ekkor a
nyomda vezére, Károlyi István ügyvédre
szállván, a T. Gy. kiadását is átvette és foly-
tatta: „Petrózai Trattner J. M. és Károlyi
I. czéggel. (T. Gy. 1828. II. 117.) Ezen fo-
lyóirat szerkesztését 1817. jan.—aug. Fejér
György vezette, ki ekkor a győri gymna-
sium igazgatójára hivatván meg, azt Thaisz
Endrénék adta át, ki 1828 évi februárjig
szerkeszté, midőn Vörösmarty Mihály ko-
szorus költőnk folytatta; mely évből hosz-
szas hallgatás után Horvát István, Kazinczy
és Kölcsey utján megszólaltatott e folyóirat-
ban. — A Tud. Gy. keletkezéséről így ír egy
tudósunk: „Hazánk tudósai minden tudomá-
nyos folyóirás nélkül létünket fájlván,
kettőztetett erővel igyekeztek 1817-ben ezen
intézetnek megállapításán, mely időtől fogva
naponként nagyobb s nagyobb törekedéssel
iparkodtak a tökéletességhez közelíteni.”
(Bítnicz a Tud. Gy. 1821. XII. 66.) Fő ér-
deme volt a T. Gy.-nek, melyben kizárólag
eredeti művek közöltettek, mint Toldy írja:
„hogy ez szerke közöttünk egy bizonyos ol-
vasó közönséget, ez tette Literatúránkat
beszéd tárgyává, ez hozta valamennyire
életbe, s mintegy középpontjává lett hatá-
sainknak. (T. Gy. 1826. X. 104.) E vállalat
fő iránya hazai történet és segédtudományai
fejlesztése és felvilágosítása, alapos és szak-
tudósoktól írt terjedelmes czikkekből, melyek
olykor díjaztak is, ezenkél jeles kri-
tikák nyelvészeti és vegyes tárgyú értekezé-
sek; a magyar irodalomban és külföldön
azon időben megjelent s a magyarokat ér-
deklő könyvek ismertetése, hazai intézetek,
kitüntetések és meghalt hazafiakról érte-
sések. „Kiterjedkedik azonban a tudomány
és művészet minden ágára, mindenki talál
benné, mit maga hasznára fordíthat. Czélja:
a nemzetnek minden tárgyú és águ művelése,
a szorgalomnak, tanultságnak szép és hasz-
nos mesterségeinek előmozdítása, közvetle-
nül magából a nemzet kebeléből, a magyar
elmék tanulmányaikból, szerzéseiből. (Mu-
zarion Uj folyam 1833. I. 29.) Azon időben
házánkban lakó majd minden jelesb író —
nem lévén egy ideig más tér — itt raká le
elmészüleményeit, melyek külön kiadva,
bármily jelesek, azon időben pártolás hiányá-
ban vagy kiadót nem találtak, vagy ha ki-
adattak, néhány példányban a közönség
közé forogva végre, lassanként letűntek az
irodalmi láthatárról, s így különösen a tör-
ténétíróknak, nagy szolgálatot tett a kiadó
ezen vállalat megindításával, melynek első
éveiben a legkedvesb nevek hangzanak mint:
Fejér György, Thaisz, Trattner, Rummy, Mokry
Benjamin, Csaplovics, Kazinczy, Kis János,
Döbrentei, Jankovics. A Tud. Gy. Thaisz
alatt belbecsen már már hanyatlani kez-
dett, midőn azt Vörösmarty a régi erőre
visszaállította. Többi közt itt látott napvilágot
Kazinczy „Pályám emlékezete.” Horvát
István legjelesb értekezései, Jankovics iro-

dalomtörténeti czikkei, oklevelei stb. Tudós-
nok sem hiányoztak, kik itt közlék értekezé-
seit, ilyenek voltak: Kajdacsy Theresia
„Meteor-kövekről (legelső magyar értekezés
melyet nő írt. 1820. V. 35—40. — Takács
Éva „a leánykák házi neveléséről.” 1822 XII.
36. — Gr. Kemény Flóra. 1829. Közremű-
ködött a T. Gy.-ben 1817-ben 80 író; 1821,
123, 1825, 95, 1830, 81. — Ezen tudomá-
nyos folyóirat mellett jelent meg 1821-től
fogva a „Szépliteratúra Ajándék,” havon-
kint egy ívvel, szerkeszté Szemere Pál.
1828-ban Vörösmarty Mihály vevén át a T.
Gy. szerkesztését, ezen Széplít. Ajándék cí-
mét: „Koszorú”-ra változtatta; körül csoport-
osultak ekkor: Bajza, Döbrentei, Kazinczy,
Kisfaludy Károly, Kölcsey, Vitkovics, Vö-
rösmarty (Csaba) s több jelesünk. (Kazin-
cy F. levelezése Kisfaludy Károlylyal s en-
nek körével. Pest 1860. 216 lapon.) Miután
hat évig e gyűjteményben részt nem vettek.
(Uj Ismeretektára VI. 550.) Végre Bajza kri-
tikája a T. Gy.-ről a következő: „Ki legyen
eléggé igazságos és folyóirat 1817—1819-
diki folyamainak sok kitételétől a valódi
tudományos becsét megtagadni s ki nem is-
merné el, hogy e három év megállapított el-
veit szerint s encyclopaediai szellemben van
szerkesztve? De mivé váltak azután a ké-
sőbbi esztendő? Csak a vak szerencse tar-
totta meg e folyóiratot csodátékonan a
végekpi elhanyagolástól.” (Kritikai Lapok IV.
füzet. Pest 1834 4 lapon.) — Előfizetők
száma: 1817: 800, 1818: 977, 1819: 785,
1820: 738, 1821: 842, 1822: 868, 1823: 822,
1824: 721, 1825: 682, 1826: 683, 1827: 693,
1828: 778, 1829: 631, 1830: 707. Előfizetési
ára egy évre helyben 14 frt, vidékre postán
küldve 18 ft v-cz-ban.

(Folytatás következik.)

Felvilágosító adatok a gyufa törté- netéhez.

Lapunk néhány közelebbi számában csendes
vita folyt afelett, ki legyen voltaképen ama idők
egyik legszükségesebb tüzeszköze, a gyufának
feltalálója? A kérdés annyival közelebbre érdekel
bennünket, mert ezt elismeri mindkét fél, hogy fel-
találó magyar; csakarról nincsen még bizonyos tudomá-
sunk, hogy melyik a megnevezett magyarok kö-
zött: Rómer-e vagy Irinyi? — Az első nincs többé
az élők között, s mint gazdag gyáros hagyta itt a
világot; az utóbbi azonban még él s ki nem kerül-
hetne, hogy mint különben is régi jó ismerősünk-
höz, egyenesen hozzá intéztük kérdő szavunkat.
A minapi interpellatiónkra Irinyi János barátunk
bővebb felvilágosítást küldte be e lapok szerkesz-
tőjéhez. S miután hisszük, hogy a magyar ipar
dicsősége egyaránt érdekli minden olvasónkat, itt
közöljük a hozzánk intézett sorokat egész terje-
delmükben, melyek ha tán nem elégit is ki ki-
váncsiságunkat minden oldalról, bizonyára érdekes
adatokat tartalmaznak a kor s viszonyok jellem-
zésére.

Irinyi János önvallomása a gyufa keletkezését
következőleg adja elő:

„Vértes, a Baesi-szürűn, febr. 18. Kedves ba-
rátom! A V. U. febr. 15-ki számában hajdani ba-
rátságos viszonyunknál fogva felkér, hogy a
gyufát illetőleg „gyujtanék a gyufánál állandóbb
világot.”

Öszintén megvallva, restatelem, hogy ez unal-
mas tárgyra nézve engem magamat hívsz fel a nyi-
latkozatra, de ha ez lehet mondaní:

Hallod-e te spanyol király,

Most tüstént elémbe állj! — miért ne
lehetne engemet is a nyilvánosság medimára ki-
állítani, hogy oly tárgyra nézve feleljek, mely
mellett az én nevemet nem maradhatt volna én békében,
tudom, miért nem maradhatt volna én békében,
mint midőn egyszer a V. U. már beszélt erről va-
lamit, és néhány év előtt a Wandererben is egyik
volt tanulótársam a bécsi polytechnikumból.

Csarnaynak — kire, megvallom, nem merem
ráfogni, ki lehet, s ki, ugylátszik, sejt valamit
engem illetőleg is, s engem közszajnákozás tár-
gyaul tüz ki — ezikke folytán az én igénytelen

véleményem szerint, kár volt egy más, kivált
tölem jövő czikknek feneket keríteni. De hát
legyen!

Midőn a bécsi polytechnikum vegytanára
Meissner élt, akkor én az ő, ő az én kedvenzem
volt. Többi között az ólom másod élegéről tar-
tott felolvasást (ezt a németben Bleihyperoxyd,
Superoxyd, magyarban ólom-felelegre is fordíták;
én pedig minden éleny-vegyet röviden élegy-nek
neveztem, ezt a barna élegyet, mely az ólompirból
(minium) és a közönséges választó-vízből (legsav,
nem pedig légsav; legelni, nem légelni, ugy mint
meszelni, nem meszelni) áll elő, az ólom másod
vagy kettő élegyének nevezem; és — közbeve-
tőleg legyen mondva — sajnos, hogy ha már az
1841-iki Orvosi Társban kiadott vegyelemek ma-
gyar neveit módóztattak a vegykémek elfogadni,
elragadni s megvédeni — miért nem fogadták el
az élegy, kélegy stb. kitételeimet is? A dolog igen
természetes. A mint az elemnél az any először
csak annyit jelentett ugyan, hogy anyag (Stoff),
de aztán ragga alakulván, legelső szavam is nem
éleny, hanem éleny volt: ugy a vegyeknél sem
lehetvén például a vasvegyeket vasélegy-nek nevezni,
hanem lett vasagy (Eisenverbindung), így hal-
vagy, iblagy, vilagy (Phosphorverbindung).
És itt ismét el nem hallgathatom, hogy a phosphor
Schuster tanár és társai villogja helyett vilanyuak
irtam, és a földany (tellur) helyett rany-t, a mint
az általam írt „Vegytan elemeiben” (56. 65. 111.
lapokon) is ismétlem, azért is, hogy az electrici-
tástól és magnetismustól elvegyem az őket nem
illető vilany és irany neveket, mivel a delej és
villam nem testek, (az „imponderabel” kitétel pe-
dig — apró beszéd:) — tehát nem lehetnek any
(anyag) raguk. A villam meg a villam mindamel-
lett, hogy oly távol állhatnak egymástól, mint a
kar és kár, varr és vár, de oly közel is egymáshoz,
mint a kerék a kerekhez. Mégis annyit vesztegetik
az electricitásra a vilanyt?

Azt hiszed talán, hogy eltévedtem az általad
kitűzött leozkától? Nem; én azokról beszélek, a
mikből a „kételen zajtalan dörzsgyufa” készül.
Ezek pedig az ólom másodélegye (Bleihyperoxyd)
és a vilany (Phosphor) — hanem a falut meg kel-
lett említenem, a melyben lakunk. Könyvemre
pedig azért hivatkoztam, mert annak 115-ik lapján
a zajtalan és kételen dörzsgyufa feltalálási és
készítési módja is el van mondva. Azokhoz járul-
jon még ez:

Meissner tanár tehát dörzsolgatta a barna
ólmóélegyet a kénvirággal íveg mozárában, igér-
vén a figyelmes voltaképen, hogy a kén meg
fog gyulni, — de ez nem történt, nekem hamar
az jutott eszembe, hogy ha kén helyett vilanyt
vett volna, ez már régen égne. Ebből áll a talá-
lomány!

Azután egyik társamnak, kinek apja Fünf-
hausban gyáros, s az István-terén boltos volt,
mondám, hozzon nekem ólompir, választóvizet,
s egy huszast adtam neki phosphorra, melyet ta-
lál inkább adnak neki a „fekete kutya-nál, mert
— mondám — zündhölzlít akarok csinálni (még
akkor a gyufa-szó sem volt megteremtve). Egy
kis vegytani számítás után nem kellett semmi
„sokszoros kísérlet.” A vilanyt forró vízben meg-
olvasztván, rázás által szemcsésítém (granuláltam)
— (most már nem így készül —); hűlés után a
megmért barna porral, és hogy a fára ragadjon,
arab mézgával összekavartam, s 10 szál olyan
zündhölzliről, minőt akkor üvegebe szoktak mártani,
lefარagván az üvegből kénsvátló meggyuló
(Bertholet párisi vegytanár által feltalált) keveré-
ket, s ennek helyébe a magam keverékét illeszt-
vén, az ablak párkányára fektettem. Este azután,
ez Alserkülvárosi Bacci-kávéházból, hova magyar
lapokat járatunk, haza jövén, megpróbáltam. Va-
csoránál (mely rendszeren a holdvilágnál, ebédem
a napnál volt) megmutattam most Debreczenben
lakó V. L.-nek. Másnap az előadás előtt megmu-
tattam Meissner tanárnak is s a még mellette levő
vagy négy fiatalnak; készítése módját is elbeszél-
tem elejétől végig. Egy F. nevű fiatal ember azt a
tanácsot adta, vegyek magamnak rá privilegiumot.

Már most kérlek. Van 1836-ban egy fiatal
magyar, jogot végzett, Bécsben egy a polytechni-
kumba, anélkül hogy Pesten lett volna; lenézi az
ottani szegény alkotmánytalanokat, mert Magyar-
országon alkotmány volt; a privilegiumot csak két
oldalról ismerték, egyik a nemesi, másik a gyöny-
gyósi; — s még csak 1843-ban készítettünk Pes-
ten az iparegyesület választmányában ovány-tör-
vényjavaslatot, és Pestmegye ezt követi-utastúlul
is adta, de törvény akkor sem lett belőle, — így
hát 1836-ban még kevésbé volt a magyaroknak
oványtörvénye, a mi a privilegiumot pótolta

volna. S ha most azon 1836-ki fiatal magyar azt találta mondani, hogy neki osztrák privilegium nem kell, ezt a kinek úgy tetszik, most szemére hányhatja, de ő, ha netalán száján kiszalasztotta, többé vissza nem vonhatja. Ebben én neki ma is igazat adok. Mehetünk tovább.

Másnap délután ugyancsak a polytechnikumban Pf. erőművésznék mutatott a zajtalan gyufát. „Mutattam-e már másnak is? s kiknek?” — kérde. Sajnálta, miért nem neki legelőször? Ennek azután én mondtam, hogy még nem késő, tán még senkisémmel foglalkozott; ha akarja, vehet még rá privilegiumot. Pf. elment s visszajött. Magához hív, hol rám valaki vár. Elindulván, mondá, hogy Rómer vár, kinek sok pénze van, meg akarja venni találmányomat, ha semmit nem ér is, csak hogy más valaki e cím alatt gyufát ne készíthesse — kérhetek tőle akármit. Én azt mondtam, adjon három garast, mert nekem ennyibe került a phosphor (a többi említett társam Pilleringyeng adta). — Pf.-nél már ott volt Rómer, s elhozott magával minden szükségest. Pf. a polytechnikumból kért egy kis barna ólom-éleget; itt azután próbát csináltak; én néztem, mert már Rómer tudta Pf.-től, miképp kell eljárni; csak előttem akarta megpróbálni, igaz-e, a mit Pf. mondott.

A következő nap délutánra a boltba ígérkeztem, s itt Rómer már papirtokokban rakta élémbe az én kis barna éleget, fára, viaszra, papírra, taplóra (kénnel és anélkül) illesztve; s a mellékszobában azt nyilvánítván, hogy tökéletesen meg van elégedve, mondá, hogy holnap privilegium-ért folyamodik. Kérdé: mit kívánok tőle? Én azon kérdésre választoltam: miért? hisz ő engem nem is látott, mikor már tudta, hogy kell készíteni, és semmi szükségem sem volt rá. Ő azzal vetett véget a dolognak, hogy valamely szegény családtalan ember meghal, vén asszonyokat fogadnak, hogy a temetésnél sirjanak, pedig a halott annak semmi hasznát nem veszi, — ő pedig az én találmányomnak hasznát veszi, s így ingyen el nem fogadhatja stb. Kérlek tehát, sugd meg Csarnaynak, hogy „nem kínál potom összeggel.” Ajánlatát kénytelen voltam elfogadni, hogy haza jöhessek. Ez 1836-ban történt s én 1839. októberben jöttem Pestre.

Igaz, hogy kis-nyiczkei Rómer István, ki magát „S. Rómer”-nek írta, úgy tapasztalta, hogy Bécsben hasznosabb, ha az embert francziának tartják; de azért magyarul jól beszélt, sőt leánya el is énekelte első odajövelemler a „Földiekkel játszó Égi tünemény”-t, de többet ennél nem tudott, s midőn később az „Athenae-

umból magyarul olvasni tanítottam volna, egyszer ezen szóra „kikerekitett” úgy elnevette magát, hogy többé azután sehogy sem tudtam rávenni a magyar leckére. (Bár csak a „Norma”-ból a druidák harczidálát adták volna eleibe, mikor először látott német szót!) — Ezt csak azért hozom fel, mivel Csarnay azt állítja, hogy Rómer „tán soha magyarul szót sem hallott;” sőt velem mindig magyarul beszélt, azon sokszor tett megjegyzéssel, mikép a magyaroknak azon *Unartja* van, hogy ha külföldön találkoznak, mindig magyarul beszélnek.

Kérem tehát Csarnayt, az én rovásomra ne bántsa Rómer; hisz ő is tehetett volna úgy, mint Preschel.

Ez velem járt Meissner felolvasásaira; az

Ez nem tartozik ugyan a gyufa kérdéséhez, de azzal mégis összefügg, mert midőn azon időben egyszer gr. T. S.-el Bécs utcáin sétáltam, s a wieden-i hid mellett már árulták a gyufát, társam azon észrevételre fakadt, hogy ezek klienseim. Arra kértem, hagyjon már békét ezzel a gyufával; mert ha én a *chemia theoriájának* nem tudnám egyéb hasznát venni ezen haszontalanságnál, még ma kitekerném a nyakamat. Ez, meglehet, nagy szó volt, de annyi áll, hogy mindig untam, ha még azontul is említette valaki a gyufát.

Azért kezdtem leveletem azon, mikép restelem, hogy e miatt kiszólitottál. Nevezheti tőlem a franczia *német gyufának*, van bécsi korom, bécsi mész is. Az angolt nem az teszi nagygyá, hogy a szizmak enöcsre Bécsben is azt mondják: „engli-

sche wicks” — Nem is kell minden haszontalanságra vesztegetni a teremő szót. Hogy a *kezelés* nem volt szakmám, az meglehet, de azért mégis elfogadhattam volna K. L. ajánlatát, a ki házat is akart venni, 10,000 ftot is adni, hogy folytassam a gyárt; más oldalról pedig akadt egy kereskedő, a ki ígérte, hogy mind átveszi gyártmányaimat stb. — S mi gondja arra a világnak, hogy én nem folytattam a gyártást? hiszen van gyufa így is elég!

Ha azt, a ki nekem ígérte, hogy ad annyit, a mennyi egy chemiai laboratorium felállításához szükséges, ahol azután magánélőadásokat is tart-hatok, a körülmények ennek teljesítésében nem gátoltak volna meg; úgy tán szaporíthattam volna, a Berlinben kiadott értekezésem nyomán, a mai franczia iskolával egykor a *substituto* theoriáján alapuló vegyeket, és les-ném, hogy a németeknél, a kik Lavoisier theoriáját 20 év múlva fogadták el, miután elébb mindenképtelen-séget felállítottak, miután vagy 14 évig harcoltak a másik franczia vegytani forradalom ellen

— mikor fog már ez a sok hiábavalóság összeomlani. Így elvonulva atomnyi (a parányi szót még nagyolom) tanyácskámhoz a chemiai ismeretnek veszem annyi hasznát, a mennyit lehet és telik. Mert hiába, ha eső nem esik, mikor kell, nem bírom megőntözni a száz szekérrel hamuzott szántóföldet s kaszálot, hanem azért ezt is „nekem megfelelő helynek” találok — és majd dinnyére szívesen látok. — Csarnayt szidd, ha untattalak; ő adott alkalmat, és te akartad, hogy beszéljek. *)

Irinyi János.

*) Mi bizony nem szidunk senkit, sőt örülünk, hogy e kénytelen kelleetlenül írt s mégis érdekes vallomásokot végre napvilágra csalogathattuk. Reméljük, hogy e lapok olvasói e tekintetben szintén velünk tartanak. A sok bizonytalan hír és mendemonda után megkívánhatta a magyar közönség, hogy mondjuk el végre azt, a mi igaz. S a

Képek a hazai népeletről.

XXVII. Miszlókai népvisele

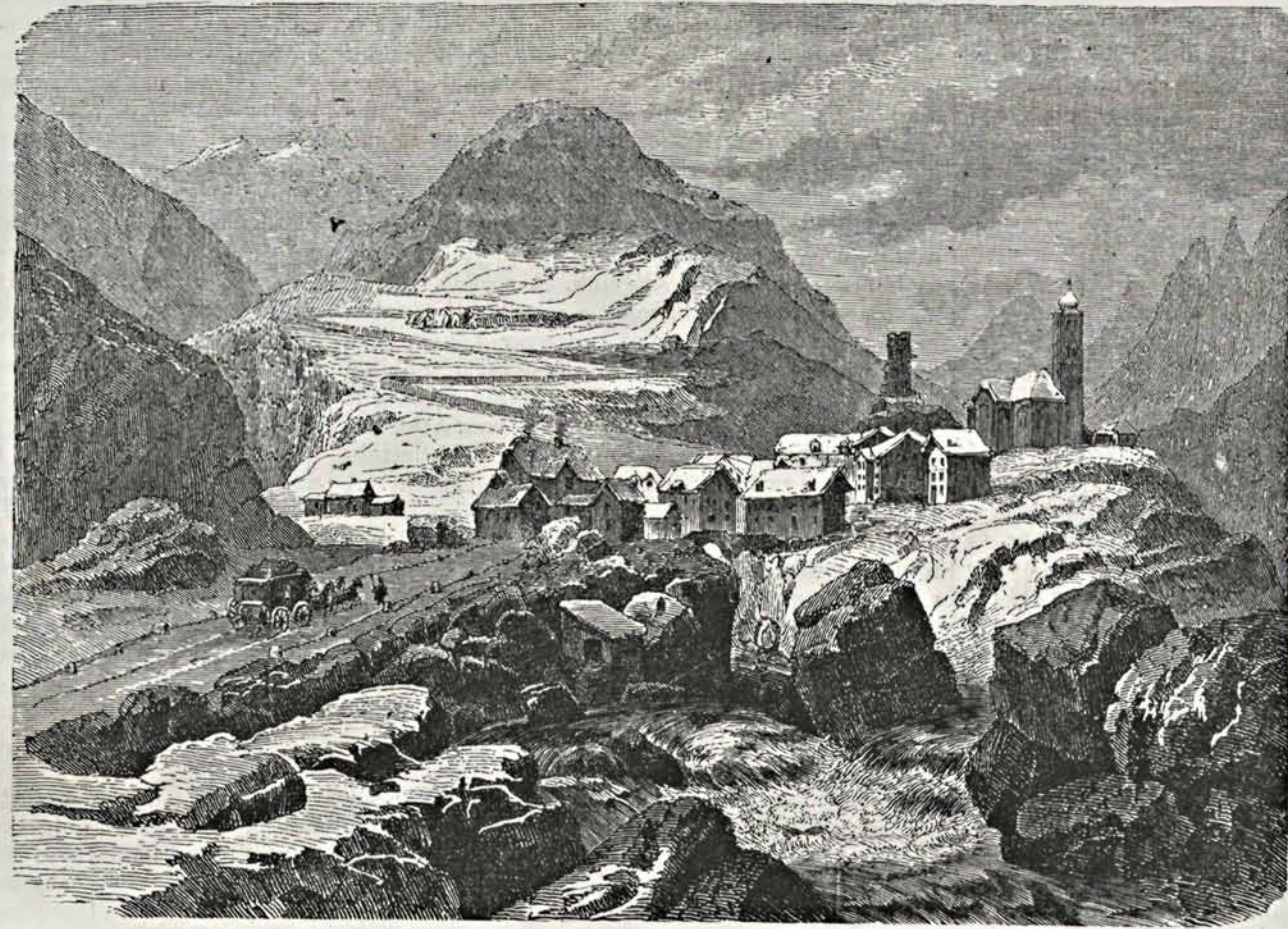
(Abauj.)

Miszlóka helység Kassa városától $\frac{3}{4}$ órai távolságban fekszik s német nyelven „Deutschendorf”-nak neveztetik. Lakosai a reformáció után Németországból költöztek ide s ekkor telepedtek meg. A falu szép völgyben fekszik, melyet a Miszla nevi patak ghasít át. A nők többnyire mosással s vászonfehérítéssel foglalkoznak, s Kassa városa lakosainak nagyobb része ott mosatja fehérneműjét. A munkabér itt ugyan is igen olcsó.

Miszlóka lakosai, eredetiségüket mind vallásra, mind nyelvre nézve elvesztették. — Mária Thérézia idejében átérték az evang. vallástól a kath. vallásra, egyszersmind egészen eltörsödtek, úgy hogy most alig találunk köztük három négy ember, a ki még németül beszél. Csak a tisztaság és szorgalom különbözteti meg őket a környék tótjaitól s ez maradt örökségül ősiktől.

Viseletök: A férfiak nem különböznek ruházatban a többi tótoktól. — A nők ruházata fekete, vászonra himzett főkötő, hátul hosszú szalagokkal megkötve, melyek változatos színekben hosszasan lelőgnak. Azonkívül be-kötik fejüket, ránczbaszedett s a széleken fehér selyemmel himzett nagy kendőkkel. A leányok kendőket nem viselnek, csak tűnépelyes alkalmkor díszesítvük pártával. — Csak egyetlen, apró ránczokba szedett fehér szoknyát

fontosabb levél után meg lesz mindenki győződve, hogy kereskedés egyik első hasznos életszükséglete, az ipar és magyar ember találmánya, még pedig — akár restelli, akár nem — Irinyi Jánosé. Csak azért is: adatik tudásra mindennek s ezennel közhírré téteik. — Egyébiránt a dinnye-kóstolásra szívesen elmegyünk, ha mehetünk. Szerk.

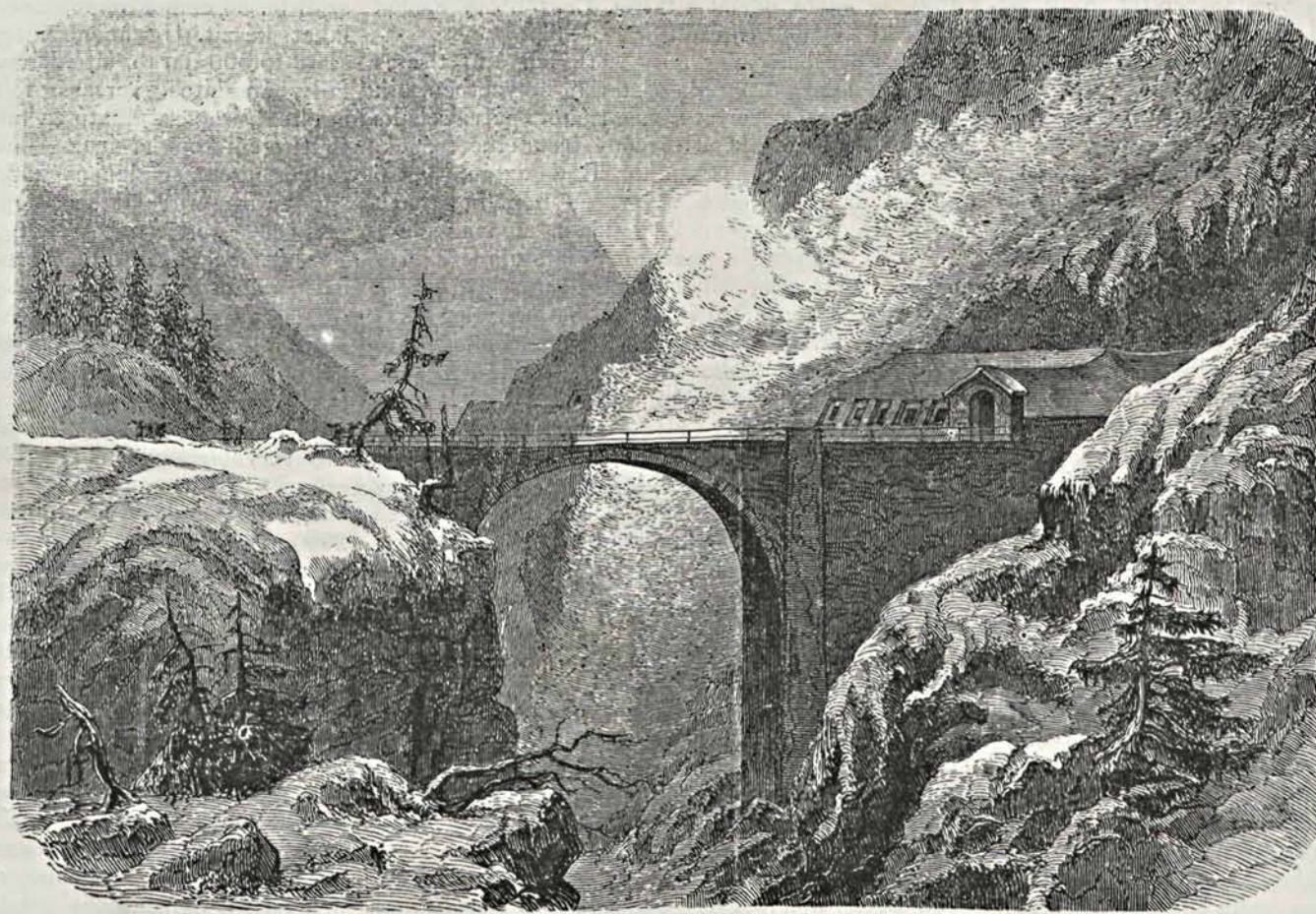

Országut a St. Gothardhegyen (Sveiczban)

Egyébiránt, mint fentebb érintettük, e helység lakosai iparkodók, szorgalmasok s aránylag meglehetősen jólétek és örvend-nek.

sztített ponyvafedelekkel s csengő hatos fogataikkal, postakocsik s egyéb szekerek által felváltva.

Télen más színe van a képnek. Mi alatt a völgyekben az eső esik, itt már október közepén hó esik, mely december elején már annyira belepte az utakat, hogy kereken álló járművek használatlanokká lesznek, s postakocsik helyett, karavánokká egye-sült, egyfogatu kis postaszánok tartják fenn a közlekedést. Az első szánban van a postakocsi, az utóbbiakban az utasok, s a legutolsóban a konduktor. Ha nagy hó esett, épen akkor a karaván előtt egy ókrós szán töri

A Viktor-Emánuel-híd a St. Bernát hegyszoroson (Sveiczban).

Országutak a sveiczi havasokon.

(Sz. Gothárd és Sz. Bernát-hegyeken.)

Az emberi kéz legnagyobb műve közé tartoznak azon műutak, melyek az Alpesekeken vezetnek keresztül, s ezek között a legfontosabbak közé tartoznak a Gothárd és Bernát-hegyi országutak. A hegytömegek

az utat, melyet 6—7 lapátos uti munkás követ, hogy a hol szükség, tovaszórják a havat.

Nem ritka eset, hogy az ut emeletnyi magas hóbástyák között vezet, vagy hogy az utegyengetők valóságos alagutakat kénytelenek ásni a hóba. Midőn az uti intézkedések még nem voltak úgy rendezve, mint

most, gyakran megtörtént, hogy a közlekedés fél hónapig is meg volt akadályozva. Most legfeljebb egy-két napig tart ily akadály. Az is megtörtént, hogy a posta a szó teljes értelmében belerekedt a hóba, s boldog, ha legalább a hegyi tanyát érheti el. 1859-ben történt, hogy 4 konduktor 4 egész napig várta a Gotthárd-hegyi tanyán a Tremolavölgy megnyílását.

Mellékelt képeink két ily nevezetes és veszedelmes pontot mutatnak; az egyik a Viktor-Emánuel-híd a Sz. Bernát-hegyen, a másik a Sz. Gotthárd tetejére vivő országút.

Népéleti vázlatok.

Bars megye, verebélyi járás.

Zsitva-Gyarmat, febr. 11.

Nem szükség bővebben magyaráznunk a népiéleti adatok és vázlatok fontosságát. Ezzel Bars megye, verebélyi járásának közéleti, s művelődési rövid rajzát adjuk. A mennyire lehet a nyelvet, s tagosítást is tekintetbe véve, a verebélyi járáshoz tartoznak: Kis-Baracska, Bessenyő, Besse, Csiffár, Ény, Nagy-Fajkúrt, Zsitva-és Sziget-Gyarmat, Kis-Lót, Nagy-Lüle, Nagy-Ohaj, Kis-Ohaj, Sötétkút, Tild, Töhöl, Valkház tagosított. — Aha, Nagy-Baracska, Pozba tagosítatlan magyar községek. — Cseke, Kis-Fajkúrt, Füss, Hull, Kis-Lüle, Nagy-Lót, Mánya, Mellek, Nagy-Sári, Kis-Sári, Szenecse, Tajna, Verebély mezőváros, Fakó-Vezekény tagosított. — Belleg, Rendve tagosítatlan szláv községek. Vallás szerint a nép római katolikus s helvét hitvallású. A római hitvallást követők száma sokkal nagyobb. E sorozathoz kitűnik egyszerűsége a magyar elemnek e járásban hiányosságai.

Ismeretesen alapjait kizárólag a földműveléssel s kézműiparral foglalkozó népet választva, az előbbi birtokos és birtoktalanság, azaz családok osztályozása, mert e kettő közti a nem egyforma anyagi állapot szembevető különbségeket létesített. A birtokos magyar s szláv nép között nagy különbséget alig találunk, mert a szokásokat, külső viseletet, sőt magát a nyelvet is szomszédságunknál fogva egymástól elcsúsztatták. A szlávok dicseretes beltulajdonai mellett a magyar nép sajátosságai hazai s vendégkerületet nyitnak, s természetesen észjárás által tűnik ki. A magyar nép legnagyobb része nevelésnek kiérdemelt, de szlávul is beszél, mi nyelvutáncoságát kétségtelem teszi. Némely magyar községben a szláv nyelv nagy hódítást tett, s ha ez így megy, nyelvünket idővel ki is szoríthatja. A szlávok, bár értik nyelvünket, magyarul kevesen beszélnek. Nemzeti nyelvünknek e járásban hanyatlásán mélyen keseredhetünk. Nem mondhatjuk, hogy a magyar s szláv nép között fajgyűlölet létezik, sőt házassági kötelékek által egymással vegyülnek. 1848-i országgyűlésünk érdeme az, hogy a jogegyenlőség méhéből szívott mérget, az lenni megszűnt. A volt kiváltságos, s a jogegyenlősített nép egymással testvérséget. A volt kiváltságos nép kicsődése az, hogy bár néha viszszerül a multba, melyet életéből ki nem törölhet, de polgártestvériség érzetében a jogegyenlőség elvével megbarátkozott. Az elmult szenvedésekből a nép sokat okult, sőt politikai is megtanult, politikai fogalmainak korlátoltsága tudatában, bizalmához férkezett szóra hallgat. Egyházi s világi felsőbbre írást engedelmes, párosul-e engedelmessege szeretettel? azt nehéz kilesni, mert a nép szíve zárkózott. Feltétlen bizalommal senki iránt sem viselkedik. Az érczépített elővigyázatilag rejtgeti, ki se adja könnyen. Sok aranyat s ezüstöt rejtgetett így el az elmult viharos időkben. Az új pénz behozatala előtt a régi huzásokat, értékesítéseként tartva, tömegesen napvilágra hozta.

Anyagi kérdésekben szerfelett szánító, a törvénykezés költséges volta némelyek pórkedési vágyát még sem bírta lehelteni. Olykor a nyerhető előnyökre való tekintet nélkül harczozza a pör, mely aztán az egyik fél gyengülésével, vagy tönkrejutásával végződik. Anyagi céljai elmozdítása fejében szerény ajándokokkal szeret kedveskedni. Az 1861-iki évi alkotmányos szűk évben kint, hogy nyert polgári jogainak öntudatával bir, meggyőződését nem könnyen adja el. Igérteit s szóbeli szerződését meg szokta tartani. Kíváteleknek helyet adunk.

A rémképek s jelszókbeni hit, mely már a

gyermekbe oltatik, oly élénk benne, hogy nemcsak a gyermek, de a meglettek is, különösen a nők, esthómályban nem mernek egyedül az udvarra kilépni. Vannak a környéken kiköltött ijesztő helyek, hol aztán börtönkedik az utas hajú, s borsódzik a háta. Érzelmek vallásos, a vallás parancsait, s külső szertartásait pontosan tartja. Ritkán indul ki az udvarból kocsin anélkül, hogy ostornéjével a rud elé egy keresztet ne jelöljön. Munkája közben e kíváncsi „Hasznos munkát adjon Isten!” az átmenetől annyira megvárja, hogy ennek mulasztásáért még feljebbvalójára is megneheztesse. A babona rabja lett, úgy hogy sok tette ezzel kezdődik, ezzel végződik. Még ha a kis szópós gyerek álma is nyugtalan, e nyugtalanságot csak 9 kazuiból húzott 9 szalmaszálnak bőleste tétele képes orvosolni.

A szerény népsélet közt, mely mindenütt nagy részben a magyar jellegű öltet, csekély a különbség. A fényűzés nem oly nagy, sem oly általános, hogy ellene szóljunk. A férfiak erős, s zömök testalkatúak, mely a gazdasági munkát meggyőzői képes. Bessenyő magyar község férfi népe szoborszerű, magas testalkatúval a többitől kiválik. A nők középszerűek, kiváló szépség is akad helyiül, kivált a magyar falukban. Általában szeret e nép társasörökben mulatni. Meglehető mulatságait ritkán rontja meg pörpötr. A fiatalokat gyakran zavarják meg verengző összeütközések. Ez harcizás szellemet áru el. — Elme többnyire liszt esledelekből áll. Marhákat vasár- s ünnepnapokon kívül nem eszik, azért itt a falusi mészáros meg nem gazdagodhatik. Telen saját termelésű sertéshúsával bedéri. Bora terem elég, a pálinkaivást mégis megkedvel, különösen a nap-számos s házieselést közt terjedt el e métyel. Nap-számos nem is áll munkába napokint négyeszeri pálinka-adag kikötése nélkül. Itt az áldomások meg dívatok, a nagy idővel majd csak megszünteti. Ezek az áldomások a legnehezebb gazdasági munkák helyes s gyors bevégezése után az illető munkásoknak ételből s italból nem kimélt módon adnak. — Azt lehetne gondolni, hogy a kifáradt munkás, ki terhes dolgát most végzé be épen, a pihenésnek adja fel étket is, de nem úgy lesz ám; leggyőzhetlen jó kedvében fájadt tagjaival szelkényűséggel tánczol, s járja a bolondját. Ugyátszik ebből, hogy nehez munkáját könnyűséggel győzi. A családok, kik között a szorgalom, s hűség szép reménye hanyatlásnak indult, sok esetben felmondják az urnak az engedelmeséget is; de van azért jó családunk is, mely páriát ritkítja. Legtöbb jó családunk a bérések közül.

E járásban még 25—30 tagból álló tisztos népesládok találhatók osztatlan helyzetben, kik közmegegyezés szerint a megszokott patriarchális életet élve tevék a törvény rendelkezésének. Nagy szám, ha az asztalhoz ül, de aztán a külső munka is erőteljesen megy. A néplakodalmak nagy fényűzést tüntetnek, midőn a menyasszonyt áthozzák helyére, a menetet pisztolylövések, és zeneszó közt négy felbokrétázott lovas ifju vezeti, a dinom dinom két napig nem mulik. Ilyen alkalommal a különben nélkülözni, s mértéket tartani tudó nép, a mértéktelenség szabályaira szigorúan nem ügyel. Elmaradhatlan, szokás által bevett lakodalmi étel a mézes koleskása. Az étel felhordásakor, mi a vőfényt tisztá, annyi a minden étel felett egyhangulag elmondott alkalmi szóhalmozás, mely formális, hogy az ember könnyebben viselne tén a párisi fényes udvarnál a követi szerepet, hogy sem hosszú tanulmányozás nélkül egy néplakodalmi vőfény helyén megállhasson. A nép a lakodalmat költséges mulatságnak tartja, mert sok ezim alatt veszi igénybe a vendégek erszényét. A pénzszedő tányér többszöri fordulása után, már a vacsora végén bekötözött kezében főző-kanalat hozva be, mely gyűjtő-eszközül szolgál, végre a szakácsné el, s színleg megégett karját pajkosan mutogatva, kér könyöradományt. Ilyenkor a körükbe került intelligens embert szerfelett megbecsülik.

Egy idő óta a rakonezetlenség, lopás, s veremtorés bűnei megszaporodtak az erkölcsiesség az előbbi időkhez képest alászállott. A nőnemi botlások a fiataloknak a házasságtól visszatartása miatt gyakoriak. Ily erkölcsi kórjelenségek közt irrandetes tünemény az a nép gondolkodásmódjában, hogy a nevelési alapokat komolyabban keresi. Csak a haladó nevelés képes a silyedő erkölcsöt felemelni. A községek elősorolásánál fölhozott tagosítási esetek a nép jobb gazdasági fogalmainál tesznek tanúságot. 35 közül 30 község határában a tagosítás már megtörtént. A szélső-rübb gazdasági eszközök közt tudott választást

tenni, a faekét, s tengelyt a vaseke s tengely ma holnap végkép kiszorítja; — de tagosított birtokán nem tud régi zöld ugarnélküli, három nyomásos gazdalkodási módjától elválni. Gazdasági egyesületeink hivatják a népet jobb gazdalkodási módra serkenteni. Népünk szorgalma kitűnő, takarékossága példás, félretett félreletett szerzeménybe önti, mérőnkint, holdankint vásárol, miért is 1 hold első oszt. föld, határminőség szerint 100—200 fton kel, mert sok a vevője, mi népünk szorgalmát jelöli. Különösen a jó rétet szereti megvenni. Lakát tisztán tartja, de tűz ellen kevés biztosítja, azért a tűz nálunk többnyire a népvagyon nyeli el, s teremt koldusokat. Községi takarékmagtakar eszméje itt még terra incognita, nincs is, a ki egyengetné utját. Marháját kedveli, s gondosan ápolja, a fuvarokat el vállalja, sőt kőszent, fát szállít, telen sokfélefélek foglalkozkodik, s haszontalanul el nem hanyagol. Marháját szereti fitogtatni is. Érdekes látni azon veszélyes előzőkő versenyeket, melyek olykor vásárról hazajövet mámoros fejűek közt az országuton kizsoktak fejlődni, melyeknek nem egyszer a kocsi-rud, s más egyéb esik áldozatul.

A gyárpár még csekélyt ért foglalt el. A kézműipar sem tett nagy előhaladást, a falusi iparosok csak tengődnek, tengődésük oka részint az üzemi töke hiányában, részint a mesteremberek értelenségében rejlik. Ily körülmények közt aztán hűtlenség lesznek mesterségük iránt. Tavaszkor nap-számba, nyáron aratásba, s cséplésbe szegődnek, minek leggyőzőbb az aztán a vége, hogy ama közmondás szavát beismerni kényszerülnek: „Nem jó két urat szolgálni.” — Huszár György.

Egyveleg.

— (A műipar csodái). A gömbösti-gyártásnál kézzel kére dolgozó 10 munkás képes naponkint 48,000 darabot elkészíteni. Gyermeknek kétannyt hegyezhetnek meg finomabb ujjakkal, mint a felnőttek. Mennyire különböző egyes munkások ügyessége, épen a tűgyártás mutatja. Az angol gyárak 24 $\frac{1}{2}$ —82 krig díjaznak munkásikat ügyességük fokozata szerint. Ha egy munkás önmagára szorítkoznak a tükör előállításában: naponkint csak 20-at készíthetne; s így díja nem ütné meg az annyi kereset összegének $\frac{1}{10}$ -dét. — A badeni Schönbachban az ónozott bádoggyártásnál a kanál mintegy 30 kézen megy át, és a készítmény tucatjának ára 24 kr-ra száll le. 30 ember naponkint 102 tucztát ily kanalak készit. Ugyanennyi egyén képes egy nap alatt 15,500 darab játékkártyát előállítani. Hogy mily bántulatos gyorsasággal fejthető ki némely iparágaknál, tapasztalható a nürnbergi játék — a thüringeni konyha-árak — és az oly csinos és jutányos berchtesgadeni és grödeni faragványoknál. Egy nürnbergi játékszerekkel tölt skatulya ára, mely 30 db festett bábót tartalmaz, 14 kr. Schrammbergben 1000 db. pala-árak ára 60 kr és 300 db füsteten gyermek-fantombia 45 kr. A nyers gyapot gépek által néhány perc alatt szövetet alakítható. Már 30 év előtt tudtak szövőgéppel egy perc alatt 720 □ $\frac{1}{2}$ kelmét szőni. Egy angol gyapotszövőben 750 munkás 100 lőréjű göggyel segélyével 300,000 kézzel-fonóval ért fel egy következőleg egyes ember 400-al. 1850 körül 1 lőrényi gőz átlagosan 275 orsót forgatott; 1857-ben 305; akkor egy munkás 500—1000, most 1500—2000 orsót kezel. Egy font nyers gyapot 35 $\frac{1}{2}$ oszt. mérföldre nyújtatik, melynek vékonysága 350 szám, holott a kézfonás általában nem vékonyabb 18 számmal, miáltal becse 1 ft. 80 król 246 ft. 25 kr-ra emelhetik. Sőt az 1861 londoni iparkiadításra egy manchesteri ház oly gyapotszálát fonatott, melynek fontja 50 as. a méltet tett. — A legbámulandóbb gépek egyike a pénzverés. Uhlhorn-féle sajátja. Ez az emberi elmét majdnem egészen pótolja. Ha a munkás egyhangú foglalkozásában, mely a lemezeken, egy a gépen levő tölcsebe való egyenkinti bedobásában áll, — elálmosodnak, az virraszt helyette, s nehogy a présminta a lemez hiányában összeütközés által megsemmisítsék, önmagától felesavarodik. Azonban ilyenkor csak a gép működő része marad telen, a hajtókerék folytatja forgását. Arra is bír külön szerkezettel, hogy a mintába rekedt pénzdarabot, vagy a mintánál nagyobbba körített lemez eltiprásból származhat akadályokat önmagától elhárítsa. A csalást lehetetlen teszi egy zár alá helyezéskészlettel, mely a vertpénzek számát jelöli. E sokoldalú működések dacára mindössze 6-8 □ $\frac{1}{2}$ -tér foglalt el. Egy ily gép egy óra alatt 2400—2500 db pénzt verhet.

Egyház és iskola.

— (Az újra alapítandó f-stészeti akadémia) tárgyában Marasztónak, a régibb akadémia vezetőjének özvegye folyamodott a pestvárosi hatósághoz, hogy helyiségeit engedtetnének át azon szobák, melyeket a régi színházban jelenleg a mérnöki hivatal foglal el s mely innen a város háza harmadik emeletére költözködik át. Ezen akadémiát Than Mór és ifj. Marasztón József vezetnék, az előbbi a magasb festészetet, az utóbbi az elemi tanítást kezelné. A város hatóság a fennállott akadémiát évenkint 186 fttel segélyezte, miért két pestvárosi ifju díjtalan tanítássalban részesült. Ha az említett helyiségek átengedetnének, az illetők több ifju díjtalan tanításra ajánkoznak. — E folyamodvány az iskolai bizottmány legközelebbi ülése, a város tanács figyelmébe pártolólaj ajánlotta.

— (Egyházi mozgalmak.) Mig Turopolya nógrádmegyei ág. hitv. község a patenshez állani szándékozott, de még nem állott oda; azalatt Tomcsányi tőrözmegei patentalis község visszatért az autonómához ragaszkodó egyház kibeléré.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— (Azon hordó- és dongagyár.) melyet Tokajban amerikai mintára fölállítani szándékoznak, Fernet Kornél terve szerint 28 darab 5000 fttos részvényre leend alapítva, melyből 8 d. a gyártervezőt és társát illetendi, kik a gyár gépezetét Amerikából szállítatva, saját költségükön fogják a hely színe fölállítani. Az épület fölállítására, 30 lőréjű göggyel vásárlására s forgalmi töke beszerzésére 20 d. részvény részletes fizetéssel a közönségnek adatik át. A mint 12 részvény alá leend írva, a társaság megalakult. — A gyár egyelőre naponkint 300, vasabroncos, 2—3 akos hordót készit, s díbjának ára 2 fr. 50 kr. Aláírhatni Tihy Károly ideig. pénztárnoknál Debreczenben.

— (Pesten „Első magyar iparbank”) terve forog szívesen, s már az ideiglenes alapszabálytervezet is készen van. A társulat törzsgyánya 600,000 fuban van megállapítva, melyet 3000 db. 200 fttos részvény útján fognak egybeszerzeni, egyelőre azonban csak 1000 részvényt adnak ki. A társaság célja: kitűnőleg az iparüzőknek az ipar emelésére s könnyebítésére időről időre pénzlelőgeket és kölcsönöket nyujtani.

— (Az erdélyi gazdasági egylet) február-havi rendes választmányi ülésében a kormányzék értezté a választmányt, mikép annak kikerülése kért, nehogy a selyemhernyó-betegség hazánkba behozassék, a gazd. egylet felterjesztéséhez képest minden hatóságnak meghagyott, figyelmeztetni a selyemtermelőket egészséges magvak beszerzésére. Ugyancsak a kormányzék tudatja, hogy a gazd. egylet felterjesztése folytán a telekkönyvek melőbbi behozatala iránti terv elkészítését egy bizottságra bízta, s ezen bizottságban részvételre az egyesület részéről is három tag nevezetett ki. — Továbbá a gépészeti szakosztály figyelmezteti az egyletet, hogy nálunk a szekerekre keletkező több darabot készit, holott a tapasztalat tanítja, hogy a kevesebb részekből alkotott eszközök szilárdabbak. Oroszország több részében két darabot készitik a kerék-talpat. Ilyeket készit Bukarestben egy Kis Gergely nevű magyar. A szakosztály ennek meghonosítása végett ezen készítmésmód behozatalának kieszközölésére kéri fel a választmányt, mire Rajka Péter ily kerek előállítására azonnal halálkötött. — A kertészeti szakosztály, a selyemtermelés kérdésében mindenkéltől hán-zánk föbb pontjain eperfa-iskolák felállítását iránt felkéri ajánlja a f. k. székét, mig helyben itt az egyesület állitna ilyet. A választmány, mielőtt a kormányzék felirna, megbizta a szakosztályt, hogy a tervbe vett falkolák helyei számát jelölje ki, és határozza meg, hogy azok beállítását s fenntartását mennyire kerülne, hogy így a felterjesztés mellé a költségvetés is mellékeltessek. — Végül a tavaszi közzgyűlés megtartása idejét a választmány mártius hó 11-én d. e. 10 órára határozta.

— (Az Orosz-Lengyel-országba szánt pénz-fogadály) az ausztriai postahivatalok nem a határpósthivatalok biztosan tovább nem küldhetik, s kizsokjutásról a felelősséget el nem vállalhatják.

— (Szintén egy adott a gyufa történetéhez.) A Vasárnapi Újság 5-ik számban ezt olvastam: „A gyufa feltalálója, Rómer István, magyar volt;

T Á R H Á Z.

6 állította Bécsben az első gyufagyárt e század elején. — Majd a 7-ik számban Csarnay által a gyufa igazi feltalálójának Irinyi János chemikus honfittársunk állitattik. — Hogy Rómer István találta volna fel a gyufákat, ezt nem merem állítani; de, hogy Irinyi János, azt erősítem is. — Irinyi János 1834-ben nekem is tanuló-társam volt Debreczenben; együtt hallgattuk a jogot, együtt az egyház-történelmet is. Debreczenből ő távozott, és 1837-ig felőle mitsem tudhaték; de 1837-ikévében én is, mint több papjelölt, megfordulván Bécsben, ritkaságai és nevezetes intézetei megtekintése alkalmával egyszer csak a polytechnikum épülete előtt rábukkanok volt tanuló-társam és kedves bajtársam Irinyi Jánosra. Itt nem volt vége hossza a kérdéselkötődésnek, tölem és tőle is, hogy mi szél hordozta itt? mi pályát választott magadnak? — Majd, felvilágosítólag egymást, s én vele szállására elhallagott. Ott mutatta meg két évi szorgalma, fáradsága és buvárkodása gyümölcsét; ott láttam az általa feltalált gyufácskákat is, talán honfittársai közül én a legelső. Hogy ez kétségbevonhatlan igazság, erről mint szemtanu kezeskedem. M.-Rétfaluban. — Paczolay József, ref. lelkesz.

Közüntézetek, egyletek.

— (A magyar tudományok akadémia) bölcséleti, törvény és történetudományi osztályának febr. 23-án tartott gyűlésében Trefort Ágoston levelező tag, Carey-nek 1862-ben megjelent három kötetes nemzetgazdasági munkáját ismertetette. Ezután az osztályülés összes ülésé alakult, melynek tárgyai közül a következőket emeljük ki. Péterfy Károly „népszerű filozófiája” bírálat alá bocsátott. — A m. kir. term. tudományi társulat, a kolozsvári r. kath. gymnasium s kassai főrealtanoda kérelmét, az akadémia kiadványok megküldése iránt, az ülést teljesíteni határozta; elhatározta egyzersmind, hogy az akadémiai kiadványok a marosvásárhelyi könyvtárnak is megküldessenek. — Egy francia tudós, ki akadémiai évkönyvét szerkeszti, a magyar akadémiát is felszólítja az illető adatok, nevezetesen a tagok és munkák névsora megküldésére. Teljesítése határozatba ment. Végül Tóth Lőrincz akadémiai pénztárnok, jelentést tesz, ez év elejétől fogva az akadémia javára befolyt adakozásokról. És pedig: a) Az alapítókére adakoztak: Almásy Pál 10,000 fttot; a kúnhalasi szabó-czéh 10 fttot; b) a házépítés javára befolyt 347 ftt 54 kr. Az adakozók között van gr. Pálffy Mór, kir. helytartó 6 ecslja 200 fttal.

— (A brassói bányászegylet) mult hó 21-kén tartá közgyűlést Bécsben. Jelen volt 29 részvényes, kik 1500 részvényt képviseltek. A tárgyalásokból felmentitjük, hogy az egylet tavalyi határozata, mely szerint az alapítóké 15 $\frac{1}{2}$ erjeig kölcsönt vegyenek fel, mindegyik nem valósulhatott: de alkudozások folynak a hitelintézet, s a bányász bányák volt birtokosai között, melyek kedvező sikerrel kecsgettetnek. Az egylet mívelése alatti bányák a lefolyt évben jól jövedelmek, mintán 25,000 ft. föléleg maradt. Összehasonlítva ezt az 1862-ki eredménytel, melyben 109,000 ft. volt a veszteség, kitűnik, hogy az egylet szép jövőnek néz elé, mihelyt az erdélyi vasut azon karba helyezi, hogy kincseit érvényesíthesse. Ugyane közülésben a kilépett négy igazgató tag helyére, szavazat útján, Blüdn, Quaglio, Trojano és dr. Willner ügyvédet választották.

Balesetek, elemi csapások.

— (Elsüllyedt hajó.) A dunagőzhajózási társaság 200 lőréjű vontató-gőzöse, a „Kübek” Mohácsra kiindulván állomásáról 8 uszályhajóval, már a pesti partnál az a kellemetlenség érte, hogy egy kötél a kerekére csavaródott, s némi késést okozott; hanem az semmi ahhoz képest, ami a promontóri sörfőző-ház irányában érte. Ott ugyanis egyik katalnja egészen váratlanul szét pattanván, a hajó hátulja egészen összerontva tüstént elsüllyedt, s a kitörés oly rázkodást okozott, hogy az első kapitányt és a második kormányost az egyik teherszállító hajóra vetette. A nagy rendülés a közel parton levő 6 vontató lónak is életébe került. Ámbár a hajó romlása is 200,000 fttnyi kár, de a legnagyobb kár, amit ezen szerencsétlenség okozott, — hat ember halála. Ugyanis két gépmester, az első kormányos, az ügyvivő, egy tüzelő, és egy matróz nyom nélkül elveszték. A szerencsétlenség tulajdonképeni oka még nem derült ki.

— (Párba.) Bécsben a mult napokban szomorú végű párba történt, a spanyol követéségi titkár Muruagay Nildosola, és a németalföldi követéségi titkár gr. Rechtern között. Egy nőbe szerelmesedtek mindketten, — ez volt az összeközezanásnak oka. A Brigittenauban löttek egymásra, 20 lépésnyire, s gr. Rechtern elesett; a golyó mindkét tüdejét áthordta, s halála rögtön volt. Muruagay Nildosola odahagyta Bécsot.

Mi újság?

— (Földrendés Munkács.) Ottani levelezők tudósítása szerint febr. 20-án, pénteken, reggel 8 óra 5 perczkor Munkácson földrendés volt, mely mintegy 2 másodperczig tartott s távoli mennydörgéshöz hasonló földalatti zaj kíséretében jelent meg. Reggel s előtvevaló éjjel az erős déli szél fúvás sebesen támadó viharra változott. Az idő csipős hideg és fagyasztó volt; mégis a renegés perczében a hőmérő hirtelen igen magasra, egész 29 $\frac{1}{2}$ R. fokig emelkedett. Itt-ott a gyengébb falak némi sérülést is szenvedtek, a falhoz illesztett tárgyak észrevehetőleg inogtak, s a lakók közül is többeket fejszédülés lepett meg. A rengést Kászonyban is észlelték s így nyugatról kelet felé húzódtak. Ily természeti tünemény e vidéken a ritkaságok közé tartozik s 25 év óta most először fordul elő.

— (Nyilatkozat.) Alóltartak, az igazság érdekében kijelentjük, hogy a Vasárnapi Újság 6-dik számában — ve alatt, a szerkesztői mondanivalóban említett vádoló cikkeket sem be nem küldtük, sem annak beküldésébe be nem folytunk és így annak beküldőjét alattomos név és cím-bitorlóknak kinyilatkoztatni kénytelenek vagyunk. — A vád érdeme nézve legyen elég annyit mondanunk, hogy az intézet helyi felügyelője, Majesky Lajos ur, tápintézetünk ez év folytán is már többször megtekintette, és így ismételt ízben is alkalom lett volna, a netaláni hiányok orvoslását, a maga útján keresni és eszközölni. — Kelt Nyiregyháza, 1863. febr. 20. — A nyiregyházi seminarium növendékei, névezetint: Papp János, Podhradszky János, Csorba Andráis, Gdovin Andráis, Krénisz Robert, Spitko Reinhold, Lehotay Gusztav, Jurányi Miklós. — A fentebbi nyilatkozatot igazoljuk, azon hozzátétellel, hogy a vád-következében eszközölt nyomozás után a vád alaptalansága tisztán kiderült. — Bartholomäus János, lelkesz és főesperes. — Meskó Pál, képező-fői pénztárnok.

— (Lonovics Hollós Kornéliáról) előbbi számunkban adott hírlünk eredeti forrásból nyert nyilatkozat nyomán oda módosított, miszerint a tisztelt nagy művésznő ezuttal nem az egrieknek ígért hangversenyt, hanem a központi pesti képezde és alapintézet számára Pesten fog föllépni, mihelyt Bukarestből visszatér.

— (Egy fiatal bankhóamisótt) fogott el a napokban a városi hatóság, ki nem volt más, mint egy terézvárosi asztalos inas. Onnal hamis titkrajczáros bankjegyeket készített, s már vagy 15 darabon tul is adott, noha oly rozsak voltak, hogy azokat csak este költötte el. Még vagy 20 darabot találtak nála.

— (Névváltoztatások.) Felsőbb engedély folytán Trefftler János, komáromi lakos, valamint Antal nevű kiskoru, és János, József és Nándor nevű nagykoru fiai, „Térfe”re; — Rosenstein Izrael nagyváradi lakos „Váradi”ra; — Berger Miksa esztergomi fűszerkereskedő „Hegyházi”ra; — Czank László jászberényi kereskedő „Széledsi”ra változtatták vezetékeveiket.

— (Haldalás.) Bernát Gáspár írónak nagy fájdalom érte. Szeretett édes anyja halt meg Tisza-Füreden.

— (Haldalás.) Tisza László, Tisza Lajos és Tisza Kálmán volt országgyűlési képviselőink, hozzátartozóikkal együtt szomorodott szívvel jelentik szeretett édes anyjoknak, öz. borek-jenő Tisza Lajosnének, született székli gr. Teleki Juliannának, f. h. 20-án tüdő-szélhűdés következtében történt grázós kimúltát. A megboldogult hideg tetemeit saját kívánsága szerint a legegyszerűbb módon szállították Gesztre a család sír-bolba. Aldást kívánunk a hű honleány poraira.

— (Egy derék iparos hunyt el) a napokban Debreczenben. Ez Kiss Sámuel, ki néhány év előtt Bécsben a b. Sina család udvari asztalosa volt, s ki nemrég az asztalosiparra vonatkozó műszavak gyűjtéséért a V. U. útján hét arany pályadíjat nyert.

** (Gyilkosság) Munkács, *Prohászka* nevű lakost, kit magába vonult élete miatt gazdagnak tartottak, saját lakán fölkonzolvá találták. A gyilkosoknak nem jöttek nyomára.

** (Római régiségek) *Budd.* A Drasche-féle budai téglaház munkái a napokban, midőn éppen agyagot ástak, nagy kőlapra akadnak. Másnap dr. Römer Flóris jelenlétében történt vizsgálókat kitűnt, hogy e kőlap évszázadok óta eltemetett sarcophag, melynek belsejében a még ép csontvázon kívül több üveg urnára, egy régi római arany-pénzzel telt kettős korszára, több aranyombrára két nagy aranyrudra akadnak. A kölemezre egy nagy három lábú vasszék volt helyezve, lábaival úgy befórtaszta a talapzatba, hogy azt alig lehetett onnan elválasztani.

— **Nyilatkozat.** Horváth Mihály tör-ténelme V. és VI-dik kötetét tárgyában tisztelt előfizetőinknek jelentjük, hogy közbejött akadályok miatt, lehetetlen volt mindeddig e két hátralevő kötetet szétküldeni. Egyéb-iránt reményünk van, hogy azon nehézségek, melyek a kiadást, saját hibánk nélkül, eddig hátráltatták, pár hét alatt elhárítva lesznek, — miért is kérjük a t. ez. előfizetőket e szokatlan esetben még némi türellemmel viseltetni.

Pesten, febr. 20-án 1863.

Heckenast Gusztáv,
könyvkiadó-hivatala.

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 20., *Londoni arslánok* Vigj. 5 felv. Bourcualt után Csepregi.

Szombat, febr. 21., *Tűz a zárdában* Vigj. 1 felv. Ezt követte *Nőnöveldé*. Operette 1 felv. Vasárnap, febr. 22., *Kisérlet*. Népszínmű 3 felv. Irta Szigeti. Hogy Szigeti, mint Sas uram, remek alakot állított elénk, nem is kell mondanunk. Kitént még Szathmári az inas szerepében, s különösen a végső fölvonásban megható játéka a nagy közönséget egészen elragadta.

Hétfő, febr. 23., *XI. Lajos*. Dráma 5 felv. Tóth József remek alakította, s átgondolt játéka, melylyel szerepének minden legkisebb részét jellemző, megszerezte számára az elismerés koszorúját. A mellékszerepek is sikerrel voltak betöltve.

Kedd, febr. 24., *Lalla Roukh*. Opera 2 felv. Zenéjét szerzte Dávid Felician. Pauli gyengékedését mindjárt a darab kezdetén jelentette a rendező, s ez okból Nuredin szerepének egyik legszebb része, az éji dal, ezúttal kimaradt. Különben is óhajtott volna, hogy az igazgatóság egy jó tenorról gondoskodjék.

Szerda, febr. 25., *Don Caesar de Bazan* Vigjáték 4 felv.

Csütörtök, febr. 26., *Nőnöveldé* operette 1 felv. és *Férj az ajtó előtt*. Operette 1 felv.

Budai népszínház.

Febr. 20., *Doctor Pipitér és szolgálja Réti-pip*. Bohózat 3 felv. Közben táncz.

Febr. 21., *Béldi Pál*. szomorujáték 5 felv. Szigligeti. Mindenekelőtt Dósáról kell megemlékeznünk, ki Apaffi szerepében oly jó alakot állított elénk, minőt a budai színpadon már rég nem láttunk. A jószívi, — valósággal gyengé, de erősnek látszani kívánó, s még józanágában is mámoros fejedelmet szerencsésebben etaláljalig lehet. — Vasvári Kovács Samonyi szerepet cserélhetek volna. Míg amaz a számító Telekit, ki Apaffi udvarának lelke volt, nem jellemző elég élesen: addig emez, Kápolnásinak, az öreg szolgának szerepében kevesebb volt megható. Bihariban (Béldi) dicserjük az igyekezetet, hogy ily első rendű szerepre vállalkozott, s méltányoljuk a tehetséget, hogy annak nem minden siker nélkül

felelt meg. Bornemisza Annát, a fejedelem hitvesét Takácsné személyesítette. Jó színpadi alakja, tiszta szaválása megnyeri iránta a rokonszenvet; de a szerepe jellemzésére szükséges tekintély-tartás és méltóság hiánya, játéka nagyon észrevehető volt. Mi egyelőre a társalgási darabok anyaszerepeiben látunk őt leginkább maga helyén. — Horvát annyira el volt rekedve, hogy beszédét alig lehetett érteni. Szerepének más valaki általi betöltése, nemcsak ő maga, hanem a közönség iránti tekintetből is óhajtott lett volna.

Febr. 22., *Eljegyzés lámpafényben*. Operette 1 felv. Ezt követte: *A kis ördög és a szerelmes török*. Némajáték 2 felvonásban. Az operettben Vas Amália újonnan szerződött tag először lépett föl. Hangja, a felső hangokat kivéve, nagyon fűtyölözött; éppen azért nem osztjuk azon magasztalásokat, melyeket egyik vidéki lapunk színi referense ugyane szerepben reá halmozott. Egyébiránt játéka elég élénk volt. Lizi szerepét Kracsányi Sarolta szépen, tisztán, s élvezhetőleg énekelte. — Az új némajáték nem egyéb, mint a *Szerelmes ördög* című nagy ballet sikamlósabb helyeinek összehajlítása.

Febr. 23., *Dunavízford*. A népszínház pályázatánál 50 aranyat nyert népszínmű, 3 felv. Szerzője Turcsányi Gyula.

Febr. 24., *A kis ördög és a szerelmes török*. Némajáték 2 felv. Ezt megelőzte *Cselédszín*. Francia vígj. 1. felv.

Febr. 25., *Dunán apó és fia utazása*. Operette 3 felvonásban Offenbachtól.

Szerkesztői mondanivaló.

6478. Rimaszombat. Bányi. Nem kaphatnánk öntől a levele elején említett férfiat illetőleg részletesebb életrajzot? Maholnap szükségünk lenne rá.

6479. E. U. Ugy tartjuk, ama kinyomott verscsomagnak csak addig volt értéke, míg a boldogult maga személyesen osztogathatta szét. Ha egyébiránt adandó alkalommal az itt lakó család kezébe szolgáltatjuk, ez tán legcélszerűbb lesz, a mit tehetünk.

6480. Gyanta. R. I. Nagyon sajnáljuk a hibánkon kívül elkövetett cserét, s igen örvendünk, hogy a gyantát új ref. templom sokkal szebb a valóságban, mint az általunk közölt rajzban. Mind az illető rajzot, mind a lőrujra szöveget az illető építész P. mérnök ur kezéből kaptuk, mint igazát és hiteles. Nem volt jogunk és okunk, az utóbbit kétségbevonni. A korábban vett rajzokat visszaküldjük.

6481. Sz. E. D. Tájékoztatl tudatjuk, hogy a V. U. példányai szombat este, a P. U. példányai szerdán este adnak fel kiadó-hivatalunk által a postára.

6482. Gyula. M. M. A kézzel írt hollétéről mi sem bírnak biztos tudomással. Ugy sejtjük, hogy vagy Lőcsén lesz, vagy már Tokajban. Különböző üzleti ügyekben megbízottja Tihy Károly kereskedő Debreczenben.

6483. Batsi. Cs. F. A 4 ft. annak idejében megérkezett s át lőn adva az illető helyen. A munka azonban közéjött hatóság akadályok miatt mindeddig ki nem adathatott. E tárgya névé bővebb jelentés olvasható lapunk mai számában.

6484. A. K. J. A derék életrajzot köszönettel vettük. A kép megjelenését telhetőség siettetni fogjuk. Ama bizonyos költségek nem a szerkesztői pénztárt terhelik, hanem a kiadót. Legyen elég ennyit megérteni tájékoztatl.

6485. Pozsony. B. Ama város és vár rajzát és leírását már többféle ismertetésben hozta lapunk.

6486. Szeged. Sz. L. Világosnak kérjük kiírni az összeget: hány forint jár P-nek? Azonnal rendelkezünk, mihielyt megtudjuk. — Az cikkek megvan, és bizonyosan jóni fog, mihielyt csak lehet.

6487. Andrássfalva. M. B. Vettük a becses kéziratot. Miután az nézetünk szerint leginkább a Kisfaludy-társaságot illetné, legelőször is itt fogunk vele kopogtatni, s csak, ha itt nem fogadtatnak el, fordulunk más felé.

— A Vasárnapi Ujság régi évfolyamai tárgyában. A minap történt felszólításokra a következő eladópéldányok jelentek be:

A V. U. 1855. és 1856. évi folyamai, hiánytalanul, borítékba fűzve. Ára a két kötetnek 9 ft.; sőt, ha a vevő saját költségén viteti el, vagy a postaköltséget megfizeti, 8 ft. Ertekezhetni eziránt Horváth János ref. lelkész úrral Sz. Györgyvároson (u. p. Alsó-Lendva).

A V. U. 1856. évi júliustól kezdve 1860. évi december végéig, tisztán, teljes számban, kötetlenül. Ára 30 ft. Bővebb értesítést ad Szabó János (ezelött Schneider) Baján, zöldfa-utca 662. sz.

— Az 1856-ki évfolyam, hiány nélkül, de kötetlenül,

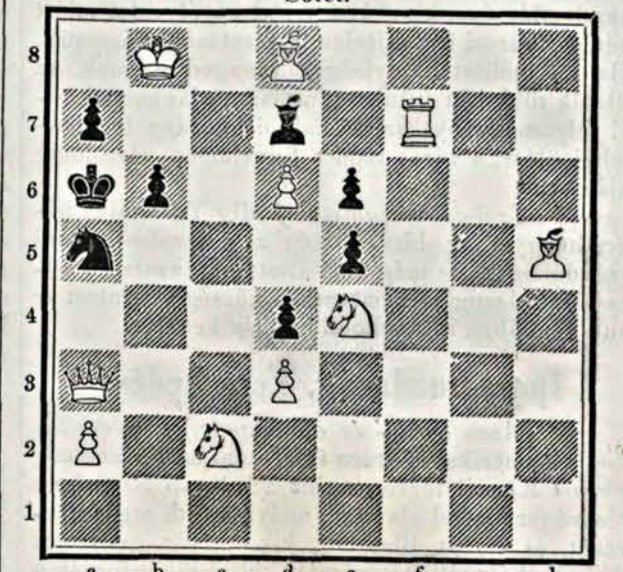
4 ftért. Ugyiszintén az 1857-ki folyam 4 ftért. A posta-díjat a vevő fizeti. — Keresztény János ur a keresett 1855-ki egyes számokat szintén megkaphatja, a postadíjon felül a folyó áron. Bővebben értesít Thüri Károly ref. lelkész Zánkán (u. p. Sümegh-Tapolca).

A V. U. 1854—1860 évi folyamai, 7 kötet, egyenként 8 frtjával, összesen 56 ft-on. Az egyes folyamok teljes száma 8 kemény borítékba kötve. A szállítási költségeket a vevő fizeti. Egyes kötetek nem adatnak. Bővebben értesít Bende András földbírtokos Kőszegen (u. p. Balassa-Gyarmat).

A venni szándékozókat kérjük, hogy az illető eladókkal egyenes összeköttetésbe lépni sziveskedjenek.

SAKKJÁTEK.

166-ik sz. feladv. — Campbelltől (Londonban). Sötét.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

37-ik számú játszma. TARABA K. és ENGEL I. között. Pest. 1863. febr. 14.

Világos. (T.)	Sötét. (E.)
1) e2—e4	e7—e5
2) f1—f4	Hg8—f6
3) Hg1—f3	f7—d5
4) e4—d5	e5—e4
5) Vd1—e2	Ff8—d6
6) d2—d3	0—0
7) d3—e4	Hf6—e4
8) 0—0	f7—f5
9) Hf3—d4	Vd8—h4
10) f2—f4	Bf8—f6
11) Bf1—f3	Ff6—g6
12) Hb1—c3	Ff8—d7
13) Hc3—e4	f5—e4
14) Vc2—e4	Hb8—a6
15) Fc1—d2	Ba8—e8
16) Hd4—e6	Ha6—e5
17) Vc4—e2	Hc5—e6
18) d5—e6	Fd6—e5
19) Kg1—h1	Fd7—e6
20) Ba1—f1	Bg6—h6
21) b2—h3	Vh4—g4
22) Kh1—h2	Fg6—f3
23) Bf1—f3	b7—b5
24) Fc4—d5	Bh6—h3
25) g2—h3	Vg4—g1

161-dik számú feladvány megfélése.

Világos.	Sötét.
1) Bc1—o1	Hc3—e5: A)
2) Vg3—b3	e4—b3:
3) e2—o4	A)
1) e2—e4	Fd4—e5
2) Bc1—d1	tetszés szerint.
3) V—V—H	+

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fulöp-József. Kis-Kürtösn: Csemiczky Károly. — Debreczenben: Sperber F. — Pécsen: Nizslyk Pál. — Párbajban: Rothfeld József. — Vácson: Csaklós György. — Káson: Skvör Antal. — Kun-Szent-Miklós: Bankos Károly. — Szegeden: Galysai Imre. — Jász-Berényben: Scopian Sándor. — Gyepesen: Kun Sándor; végre Hevesi.

Csatolvány: A magyar irodalom azon nevezeteseb, újabb és legújabb terményeinek leírása, melyek Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában az utolsó években s legújabb időben kiadottak.

TARTALOM.

Gróf Széchenyi György, primás (arckép). E. R. S. — Miranda (vége). Jókai M. — A czukrászlány. Veszeg Sándor. — Hírlap-irodalomunk a 19. században (folytatás). — Felvilágosító adatok a gyűjtőműködéshez. Irinyi J. — Képek a hazai népeletről. XXVII. Miskolci népiéletről (képek). — Jókai M. — A magyar nyelv és irodalom. — Népiéletről. Házadr Gy. Egyveleg. Egyház. Ipar. Közélet. Baleset. Mi újság? Nemz. színp. naplő. Budai népszínház. Szerk. mondanivaló. Sakkjáték. Heti naplő. — Melléklet: Bécsi levél. K. T. Szepesi vasút. L. Egy pár szó az orgonáról. Hazai művészeti érdek. Irodalmi újdonságok. Művészeti hírek. Vidéki közlemények.

A Vasárnapi Ujság 9-ik számához 1863.

Bécsi levél.

(Népies bálók. — Komoly és tréfás hegedűsök. — Igazi oroszánok a circuban. — A „magyar lakadalom.” — Patti és Batty.)

A farsang lezűgött, a sző szoros értelmében lezűgött — mert igazán viharoszerű volt. — Nem kevesebb, mint 2000, írom két ezer bálban ugráltunk és izzadtunk, ide nem számítva a házi és udvari bálokat (ezekben ugyan nem igen ugráltam) s a consistorium különös kegye folytán a farsang egész folyamata alatt éretünk és miattunk fagyoskodó fiakkerek és fűlő moslányok örömeire hamvazó szerdára kitézött gemüthlich táncvígalmakat.

Ezek a fiakkerek sajátképp vesztettek már régi vonz-illetőleg lökrejükből, a mennyiben az embert, ha kocsnál egyből mert lenni, minden fölösleges ceremónia nélkül kilétkék. Nincs már exclusivitas s a világ leggyorsabban haladó embereinek, a bécsi fiakkereknek sem szabad hátramaradni. Ők is megtágták azon szűk kört, melyen belől eddig táncoltak s fogadtak maguknak nagyobb termet és magukba újabb elemeket, anélkül azonban, hogy becsavgyuk volna assimilálni ezeket. — Szó a mi szó, az ily bálban nem egyszer jött kedvem, ha csak néhány órára is, fiakkerek lenni; mert e minőség édes jogokkal jár. A világ leggyorsabb idomát szabad átölelnem, hogy a landlerek ringató dallamain forogj a kefeletlen padló csomóján. A „fese” Sali nekem nem virít, a „nette” Netti nem beléd, hanem Sániba, a fiakkerek legcsinosbikába kapaszkodik. Oly „kecker Nagl,” mint a Sáni, két „grundon” sincs, a mit mi otthon úgy fejeznék ki, hogy Janesiohoz fogható legény nincs három vármegyében. Hanem ők beírják a „grundal.” — Fejűknek a vállalkozónak jobb föltre billentett zillinderkalap; nyakravalójuk virágos és libeg-lobog, egy ingujra vannak vetkeve s borotvált, kimelegedett nagy képűkön veríték gyöngyözik és széles jó kedv sugaroz. A mint megpillant — föltéve, hogy az vagy, kit a farsangban egyik bálból a másikba röptet — eléd hozza a „mudlsabere” Everlt s megkínál vele — egy táncra. Ugyam: fessék, netek és mudlsaberek ok mindannyian, csakhogy érely dolgában igen kemények. Az egyes asztaloknál vidám komák és komor komámszonyok iszák az árpa levét s ez így tart, míg a rendőrség azt nem mondja, hogy punktum. Ekkor a fiakkerek ötösével, hatosával gyűrik a lányokat a hintóba s úgy hajtának haza felé — már amint egy bécsi fiakkerek kedvében hajtanak szokott.

Koránse higgyék azonban, hogy a lezajlott napok után busulunk; sőt az apró házi bálocskák, melyekben nagygonosan zárják be az ablaktáblát s tatarozzák ki ócska hírlapokkal keskeny részeit, hogy egy árulokodó zongorahang vagy gertyacsillám ki ne hasson az utcára, e kis bálok sajátképp most virágnak leginkább s boldog az, ki azokra meghívást — nem kap. Az az átkozott debardeur egészen elrontotta izlésünket. Ugy megszoktuk, hogy tánczosnók odaadással és szenvedélyvel esüggjön rajtuk, hogy ezekkel a félénk 15—16 éves galambkákkal nagyon meggyűl bajunk; mert, míg ezeknél a táncz cél, amazoknál eszköz. Ez a különbség — s ez a magyarázat.

Ezen fölül a színházak kifogyhatlan újdonságokkal csalogatnak s mig p. a várszínházban a classicus darabokban és az összevágást illetőleg páratlan játékokban gyönyörködünk, a külvárosi színházak farsangi szemlékkel tartják friss emléket Carneval királyának viselt dolgait. — Hogy a hangversenyekben kifogyhatlan Bécsét áradat gyanánt rohaná meg most a sok művész — ez a bójtben magától értetődik. A sok közül csak Laubot említem, ki váru-várt négyesét tegnap kezdé meg három derék zenész társaságában. Mig Joachim játékában a plasticitás, Vieuxtempsban a méltóság ragad el és hat reánk, Laub mint egy Zeusz dörög hangszerén. Ennyi erő még nem hallottam hegedűn kifejtetni; a műteremt azt mondják, hogy hangjának szélessége utólréhenen s trillái aranyos gyanánt hullnak rád, hogy arpeggiója ilyen, flageoletje, scatótája meg amolyan stb. stb. En meg azt mondom, hogy Laub az én Price barátomhoz képest, ki ez idő szerint Renz lovarkörében hegedűl, semmi, igazán semmi! Laub erősen állhat, mert azon talaj, melyen művészet áll, szintén erős. Könnyű úgy hegedűlni, mikor az

embernek nem kell minden percében attól félni, hogy jaj Istenem! mindjárt hanyat esik és szörnyet hal, könnyű bizony, mikor ott áll a nagy podiumon, vagy leül arra az erős lábu faszékere. Hanem ezt az én Price barátomat tessék megnézni és meghallgatni. — Bejő egy lángvörös üstökű, halaványra pingált, vézna legény, egyik kezében hegedű — másikban létra. Jó. Még ebben semmi sincs, ezt én is megcsinálom. Hanem most meredekre állítja fel a hegedűt, melyet semmisen tart a jószág földön kívül; fölszalad rajta mint a mokus s legesucán szépen lecsücsülve, előveszi az ő hegedűjét s oly szépen kezd el muzsikálni rajta, hogy igazán élvezettel hallgatja az ember. Ugyizég, mozog, hánnya veti magát, hogy én kétszer is lefordultam volna azóta a létráról. Elhuzza a velencei carnevált, minden trillától, laufostól és doppelgriffestől együtt egy, miszerint hirtelenében azt is elfelejtett, hogy ez ember egy támaszatlan, ideoda ingadozó hágaszón hegedűl. Maróbb paródiát a modern virtuóz-nyavalyára nem ismerek. Maga a hegedűs nem elég, nekünk még az is kell, hogy valaki folytonos életveszély között hegedűljön.

Renz circusbán meg egyéb is van. — Ot darab lybiai oroszán, valóságos dörge-delmes szavu, szépsörényű, simaszörű oroszán. Távolról sem hasonlítanak azokhoz a nyomorult, fakó, kőcsozszörű kopott menaszéria-oroszánokhoz, kik a P. T. közönség tiszteletére forognak a maguk tengelye körül abban a szűk ketrecben és adnak nekik minden napra két font hust. Egy jóra való kutya is többet kap — vagy legalább érdemel.

Uruk és parancsolójuk ezeknek master Thomson Batty.

A circusborszán egészen más ám. — A mennyire az europai ballada-irodalomban járatos vagyok, a rab-oroszán e legújabb fájának dícsőítésére is ismertetésre, tudtommal a legkisebb ritmuská sem hangzott még. És mégis mily roppant különbség a menaszéria — és circusborszán között. Az első többé kevésbé magához való vadállatok között van legalább. Osztott fájdalom, fél-fájdalom! A fogoly tigrisnek bűnböltése enyhítőleg hat fölébe; párdusz szomszédjával csak elbeszélget az a maga módja szerint s a leopárd láttára gázájának pálmáiról s hátartalan sivatagjairól ábrándozhatik. Hasonhangulatú kedélyek társaságában van, s ez vigasz. Ah, de itt kik képezik környezetét? Ott czinczolg fölébe az a gnómszerű Price; ott ugrál át arbronsokon valami röpke, czifra bayadére, ha jobbra néz, s ott fesszeng mellette egynehány szűk, fekete frakkos, fényes csizmájú lovász, ha balra tekint. — Oh érdemtelen sors! A vadon fia körülveve a civilizáció ijedelmeitől! Meg kell vallanunk, hogy sajátoszerű helyzet s könnyen elképzelheti ön azon feszült kíváncsiságot, melylyel a falragasz-hirdette csoda-productióknak néztem eleje. — A mily hyperbolicus kifejezésekben szokott az ily hirdetés fogalmazva lenni, annyira elbágyadt az uttal, ha csak megközelítőleg akarta is magasztalni azon nagyszerű jelenetet, mely a néző elő tártul. — Végre betöltik valami óriási kalitfélt. Környös-körül deszkákkal van befalazva. Átalános csend és lélekzet-elfojtás között emeli le egyenkint a deszkákat néhány szolgál, s minden deszka után több több világosság hat a kalit homályába s bon-takozik ki belőle mind észrevehetőbbé egy élő mozgó csoport s mind magasra fokozódik az általános kíváncsiság. — Végre az utolsó deszkát is elveszik, az őt oroszán előttünk áll s mi — előtők állunk. A kíváncsiság különben mindkét részről közönség látszott lenni, mert első, mit az oroszánok tettek, az volt, hogy fejüket neki rontottak a vasrácsonak s annak pálczái közül meredezték ránk nagy, zöldeken csillogó szemekkel. Felis leo — így áll a zoológiában, s csakugyan — hatalmas, megdöbbenő macská! Ugy látszik, hogy afrikai vendégekre nem igen gyakoroltunk kedvező benyomást, mert egyetlenül elkezdtek ásitani; persze ez az ásitás is beillett egy kis mennydörgésnek. — De csitt! A lánc megsérren s hirtelen szökéssel egy emberi alak ott terem az őt fenéved között — ez az ő urok és mesterök! s ugyane percében a circus-oroszán eltűnt s előtűnik áll a Sahara ordító királyja, ki megrázza hullámzó üstökét, mérföldekre rémiti el a remegő állatokat s kezdődik a zendülő, vad természeti erőt lenyűgöző emberi hatalom zordon-szép jelenete. Ez nem afféle productio, hol már dresszizott,

elfajult vadak görbitik meg nyakukat az ember fönsége előtt, ez idegrázó, pillanatról pillanatra meg-megújuló szelidítés. Ha Batty ur hangjának, pillantásának s kezének befolyása egy pillanatra megszűnik, a ragadozó, vérengző himoroszáláll áll szemben, mely egy perc alatt szétszedheti, lábának egy legyintésével. Az ily productio nem járhat próbákkal, egy nem bemagolt komédia, melyet a néző előtt lemozsolnak, ez egy dráma, melynek szerzője mindannyiszor újból hevenyész a legkézzelfoghatóbb halál veszély között. — Körülötte oldalait farkaikkal csapkodó, zaklatott, sodrony-korbáccsal vérig vert oroszánok, hogy dühöd fájdalomukban, egetverő haragjukban fölforgatnak az egész circust, egész Bécsot, az egész világot! — és Batty megragadja az egyiknek sörényét, tátogó torkába temeti fejét, míg a másiknak éles fogai közé kezét tolja — s az oroszánok nyelni nem mernek. A következő perczben megcsókolja őket Batty, miután sodrony korbácsát messze lökte magától! — A ki ilyenkor tapsolni tud, annak nincs szíve.

Az „akademikusok bolond-estéje” igen jól sikerült. Fénypontját, mint előrelátható volt, a „magyar lakadalom” képezte. Ugy huztuk és vertük a Rákóczyt, hogy csakugy zengett bele az a nagy terem, rá meg nehiányt az a bizonyos tiszta-mellegi frisseségből. Tekintetes uram megforgatta a menyasszonyt, komámszorny rektammal eljárat a káliai kettőt, a legénység meg mint az orsót úgy pördítette meg azokat a túzról pattant himleányzókat. „Oly czifrák voltak, majd elröpltek,” mi czigányok meg oly rongyosak voltunk, hogy hasonlóképen „majd elröplünk,” de azért mégis csak amugy gyalogosan apróztuk a talpak alá. Józsa és Tószögi urakat illeti mindenekelőtt a nagy nehézségekkel járt lakodalmi menet rendezése s a közös sikerből őket illeti az oroszánrészt. — Mind közönségesen elhatároztuk, hogy a jövő hónapban úgy a mint voltunk, photographice megörökítettük magunkat s hogy a nagy örömből önmek is juttassunk egy kis részt, egy példánnyal fogunk kedveskedni a jó „Vasárnapi Ujság”-nak. (Elvárjuk Szerk.)

Hamarjában még azt, hogy a tiszavidéki vasut igazgatósága meg mindig Bécsben van. Ugy emléik előttem, mintha megirtam volna már, de nem árt az ilyet kétszer is elolvasni.

Holnap lép föl először a szép kis Patti, ez idő szerint állítólag a világ első énekművésznője. Minden este 1000 ftot kap valóságos pengő ezüst huszasokban. Mégis inkább lennék Patti, mint Batty vagy — szerkesztő. K. T.

Szepesi vasut.

Igló, febr. 15.

Az erdélyi, az alföldi vasut napilapjainkban állandó rovatok, — s nagy befolyású férfiak állanak s vállalatok élen, mig a Kassáról Szepesnek s innét a Vágvolgyén át Zsolnának vezető vonalról alig téved egy árva szó lapjainkba, pedig ezen vonal érdekli különösen a tiszai vasutat, és ezen vonal valósalását függ jövője a felföldi iparnak, különösen pedig az ország legelőrevalóbb iparágának, — a vasiparnak. A szepesi vasut is, a nyilvánosság elő volt már hozva, s az egész eredmény az volt, hogy sárosi szomszédaink megszólaltak, a vasutat Sáros részére követelvény, s a Szepességnak vezető vonalt ellenezvén. Köszönet sárosi szomszédainknak ezért is, mutatja az ügy mellett buzgóágukat, mert ellenkező véleményük általi segítették a kérdéses ügyet kidereíteni, miután contraria juxta se ect. s mi vasutunkra nézve ezáltal újabb tájékozást nyertünk. — Miután így magunkra voltunk hagyva, nem sokat tételődöttünk, sőt inkább azon voltunk, hogy már most magunk erejéből érjünk célzt. — Hogy vasutunkat a kormány figyelemre méltatta, bizonyítja az, hogy a helytartótanács, b. Barkóczy Ferenc szepesi főispáni helyettes felszólította, adna véleményét arról, mennyiben van a Szepességre, a Kassáról Gallicziába, s a Kassáról a Szepességre az a Vágvolgyén át Zsolnának Oderberg felé tervezett vonalak által érdekelve. A főispáni helyettes ezen reánk nézve oly fontos kérdést, az illető felekkel akarván közleni, az érdekelt hatóságokat és testületeket, u. m. Szepessmegyét, a XVI. városi kerületet, Lőcsé és Késmárk sz. kir. városokat, a felső-magyarországi bányapolgári, a vas-

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholikus és Protestáns naplő	Görög-orosz naplő	Izraeliták naplő	◉ Nap- kél delel nyug.	◉ Hold- kél delel nyug.
	Márczius	Február (6)	Adar		
1 Vasár.	D 2 Reminisc.	17 F 1 bójtben	10	6. p. m. 6. p.	6. p. 6. p.
2 Hétfő	Simplicius	18 Leo P.	11	6.49 12.88	5.43 1.45
3 Kedd	Kamilla, Gunda	19 Nagy bójt k.	12	6.41 12.26	5.43 2.47
4 Szerda	Kazmér	20 Kálmor	13 Ester bójt	6.39 12.18	5.44 3.47
5 Csütört.	Eusebius, Jenő	21 Timoth	14 Burim kis	6.37 12.05	5.47 4.51
6 Péntek	Frigyás, Frid.	22 Eugenia	15 Susán Pab.	6.35 11.47	5.49 5.58
7 Szomb.	Aquin, Tamás	23 Polikárp	16 24 Sub.	6.33 11.33	5.50 7.14
				6.31 11.19	5.52 8.25

Holdnegyed: ◉ Teli hold 5-én, 4 óra 2 percz este.

termelők egyetét, s a szépesi gazdasági egyetlet, mult január hó 31-ére Iglóra hívá meg tanácskozási, melyben a szépesi vasut körül oly fíradhatlan *Pest Inrúkn*, ezen vasutak által érintett szépesi érdekeket taglalván, nemkülönben a kassai-oderbergi vasut ügyének jelen állását előadván, a főispáni helyettes ur dús anyagot talált, a helytartótanácsnak felterjesztendő véleményében a vasut fontosságát Szepesre nézve kitüntetni. — Erezvén annak szükségét, hogy vasutunk ügye befolyásos, tekintélyes férfiakra bízandó, egy választmány alakításában lón a megállapodás, mely választmány oly férfiakból álljon, kik a szépesi vasut által érdekelve is levén, magas állásuknál fogva, az ügy előmozdítására befolyással is bírnak. Erre nézve a választmány elnökeül herczeg Koburg-Koháry Ágoston lesz megkérdendő. S így hiszünk, hogy e reánk nézve életkérdéssé vált vasút létesült, még pedig annyival inkább, mert e vonalra Riche belga bankházak már régebben vállalkozott, kivel folyton folynak az értekezletek. L.

Egy pár szó az orgonákról.

A Pesti Naplónak folyó évi január végső napjaiban kijött valamelyik számában a jászárokszállási orgona kijávitásáról tétetvén említés, jelen sorok írója alkalmat vett abból magának, azon orgonáról bővebben megemlékezni, mely t. i. figyelmét már régen magára vonta. — Az állitattik ugyanis föléle ama ezikkben, hogy „sz. nagyszerű, és még 1701-ben készült.“ Ezen igen sovány mondas oly müről, melynek kevés mását lehetne hazánkban találni nem annyira nagyszerűsége — mert húsz vagy huszonkét változatu orgonát nagyszerűnek még nem igen lehet mondani, — hanem inkább szerkesztésének jóságá, és hangjainak kellemé miatt, mit állóit egy pár alkalommal nagy gyönyörrel, és lelki élvezettel hallhatott, mikhez még külső idomának díszje is járul. És valóban irigylet lehet, kivált a hozzáértőket, kik annak hangját gyakrabban hallhatják s mellette dicsérhetik az istent; köszönetet érdemelnek azon már rég elhalt jelesek, kik az O-Buda-Czellben megüresedett kolostor templomából ezen orgonát megszereztek, habár elég drágán is (1001 körmőzi aranyon); — de dicséretre válik a jelenlegi árokszállási érdemes előjárásnak is, hogy azt, amit látszik, nagy gondnal és alkalmasint költség-kimelés nélkül is, kijavittatta és jó állapotba helyeztette; csak az kár, hogy bővebb és szakszerűbb ismertetést nem tettek róla az érintett ezikkben, melyből kitűnt volna szerkesztésének módja, aztán változatainak minősége, és egyszersmind készítőjének neve, mert ha hazai mestertől eredt, úgy neve méltó a felfrissítésre, sőt még akkor is megérdemelné neve tudását, ha külföldi lett volna a derék művész. En tehát ezen hiányokat valamennyire kipótolni akarván, az elhallgatottakat a következők egészitem ki a kijavított pesti derék orgonaműves Ország-Fazekastól vett szives tudósítás nyomán:

Azon orgonakészítőnek nevét s lakhelyét nem lehet tudni, minthogy ezeknek semmi nyoma sem találtatik, noha e sorok írója az egykori hírneves bécsi Kobortet tartotta annak, hanem ha igaz, hogy ezen orgona még 1701-ben készült, akkor ő az nem lehetett, mint a ki még a jelen század elején is élt, de akárki volt, igen jelesnek kellett lennie a maga mesterségében. Az orgona pedig magában a következő változatokat tartalmazza két klaviatúrával és három testben, u. m. a *Positivum*; Principált, Octávát, Mixturát, Dulciát, aztán Major és Minor Flautákat; — a *Manual* pedig: Nagy-Principált, első és Super Octávát, Mixturát, Solicionált, háromféle Flautákat u. m. kissebbet, nagyobbát és Versát, és még Bordont is; — a *Pedál* végre: szintén Nagy-Principált, aztán Octávát, Quintát, Violon-Basszt, és General-Basszt. — Ezekből kitetszik, hogy mily szép hangzatok vannak benne, melyek finomul készített fa, és remek, s jó anyagu czinipokból állanak, — és azért szólnak úgy a szívhez és lelekhez.

Igazán kár, hogy hazánkban ezen mindenféle zeneszerek legnemesebbike, és a zenészetnek alapja, u. m. az orgonacsínálás, és orgonálás művészete, nem tartatik kellő és műveltségre mutató becsülésben, mert ritkán tapasztal az ember ezek iránt részvételt és érdeklődést, sőt inkább meg nem bocsátható közönyösséget és hidegséget uralkodik irántok s pedig ennél szebb valamit alig lehet képzelni, kivált ha jól kezelik mind készítésben, mind pedig rajta való játszásban, s így kétszere-

sen dicséretre méltó az árokszállásiak izlése, kik, a mint látszik, eme művészetet meg tudják becsülni, s szeretnek azzal maguknak lelki gyönyört szerezni.

Jelen sorok írója nem nagyon régen bővebben írt egyik hírlapban a buda-pesti orgonákról s egyszersmind szóba hozta a sok élvezetet ígérő orgona-concerteket is, de sajnos! eddig semmi részvét sem mutatkozott iránta még itt Buda-Pesten sem, hol pedig igen alkalmasan lehetne olyat létesíteni, s így lassan lassan divatba is hozni, mi csak becsületre válnék a létesítőnek, a hallgatónak pedig gyönyörü és nemes élvezésére, kivált ha jó czélokra is szolgálnának. —

Egyébiránt, miután egy hazai jeles tudós a nevezetesebb és régibb, kivált magyar feliratu honi harangok leírását megindította, méltó és talán még érdekesebb lenne azt a jelesebb orgonákról és készítőikről is megtenni, azok rajzaival együtt, minthogy ezeknek alkotása és kezelése inkább vág a szeműművészet körébe.

Végre, jelen sorok írója tudtával, hazánkban a következő helyeken találhatók 30 s azonfelüli változatu nagybőrszerű orgonák, u. m. Esztergomban, Egerben (ha már kész egészen), aztán Pésett és Nagyváradon a székes-, s Lőcsén a városi kath. templomokban, továbbá Brassóban az evangélikusok, Debreczenben a reformátusok és Pesten az izraeliták templomában, s ugyancsak itt a belvárosi kath. főpárochiában, mely 24 változatu ugyan csak, de jóságá és jeles készülete miatt szintén nagyszerűnek mondható, néhai helybeli híres orgonacsínálótól Herotektől, valamint a Buda-Vizi-városi nagytemplomban levő is ismeretlen mestertől, mely szintén kolostori templomban állott eredetileg, t. i. a várbán létezett karmelitákban, melynek, hangjáról és izletes külalakjáról ítélve, aligha az árokszállási nem azoney készítője volt, szintén 3 testben s 2 Claviatúrával, és a pesti belvárosival hasonlólag kettős Fraktúrával. — Epen most készült a komáromi Szent-András temploma számára is egy előre is dicsért nagyszerű mű Szilváziában. S. J.

Hazai művészeti érdekek.

(Néhány szó a debreczeni ref. kistemplom terv-ügyében.)

A Vas. Ujság 4-dik számában a debreczeni ref. templom tervére vonatkozó tudósítás különösen meglepett mindenkit, ki e tárgyat a közérdekeltségű fogva figyelemmel kíséri. — E ezikk nem kevesebbről tudósítja olvasóit teljes határozottan és egyszerűn, mint arról, hogy a „debreczeni ref. templom tervét Feszli pesti építész készítette“ stb. — E közlés egyszerű kivonatban épen az — kerekébb határozottsággal — a mi a *Sürgönyben* egy rettenetes panegyrikával adott elő. (Lapunkba is onnan szívtárgott át a kérdéses tudósítás; de a következő számban már illetékes czáfolatot nyert. Szerk.)

Valóban a Sürgöny ezikkét érteni nem lehet; az érdekletteknek pedig nem kevés megütdést idézett elő, sőt Feszli építész urnak minden bizonynyal köszönetre méltó szolgálatot nem tett.

E sorok írója, mint legközelebből nem érdeklött ugyan, de e tárgyat figyelemmel kísérni kívánó egyén, — legközelebb is megfordult Debreczenben, s a már ekkor a Sürgöny útján kürtölt családika hirt valóban bosszankodással fogadták az illetőt.

Minden érdeklítettnek megnyugtatósára bátran ki lehet mondani, mikép e hír — a kürtölt alakban — teljesen aaptalan.

Van beklüdvé — mint már a lapok útján is közöltem — összesen hat terv. — A pályázati hirdetmény nem közlötte ugyan az ily pályázati versenynél nyilván kitétetni szokott titkos eljárás föltétét, sőt a mulhatlan szükséges irányadó adatokat sem, de azért tudnivalóképen az ismeretlen beklüdvések titkos jelige alatt történtek. — A tervet e mai napig is — sőt még sok ideig fognak a 7 tagu jury kezei között forogni, mert minden egy-egy tervre hat bírálo fogja egyéni szakértő véleményét kimondani és beadni, s ekkor fog az összes jury a gazd. szakbizottmánylyal, a beadott véleményekhez képest feleltők javaslatot tenni, s még csak ezután kerülendek az egyházi nagygűlés elé, mely kimondja aztán rájuk a határozottan döntő véleményét, s választandja a hatközöl, a melyek eljárának legjobban megfelel.

E czél szerinek látszó eljárás természetesen tetemes időt igényel, s az hát, hogy kire lehessen — majd még jóval később — határozottan kimon-

dani, hogy „a debreczeni ref. kistemplom tervét ez, vagy amaz készítette“, még sokáig nem fog megtörténhetni; — az ezen ügyet kezelők közbizalom-ban álló érdemes tagjáról pedig mindenki meg van győződve, hogy semmiesetre nem történt általuk eddigelé, a mi a fennirt ezikk iróját a titkok leple alatti kúrkászására s oly furcsán hangzó közlésekre legkevesebb is feljogosithatta volna, annyival inkább pedig, mert nem vonva le a kiemelni szándokolt tervező urnak érdemeiből egy cseppet is, — a beklüdtő 6 tervet többi közt alólítottak is sikerülvén megsemmisíthetni, mind egyéni, mind a nagy többség nézete szerint elmondhatni: mikép a hat között van még ott több terv is, mely a Sürgönynek Feszli ur tervét előlő ajánlatgató cikkirója előtt szintugy bírhatna „szerves tagozatokkal, szigorun szerves toronnyal, nyugodt formákkal, tagozódott vonalak átmetszté-vel“ stb. (mely irtózatoss művészi kitételek fenséges értelmét azonban mi alsó légkörben mozgó szegény laicus atomok ugyan alig vagyunk képesek véges elmenékel csak megközelíteni is), — a nagy többség előtt pedig építészeti szépség, tetsző alak, csín, arány, szép izlést tanusító modor, s a ref. egyház szertartásának elveinek megfelelő kül- és bellelrendezés tekintetéből szintén kiváló figyelemben s tetszésben részesül, s mely a közvélemény szerint az említett ezikkkel alatt gyanítható „szentélyes, hüllőgyarvas“ (mit keres mind ez ref. templomban?) tervvel minden tekintetben versenyt áll, sőt innen-onnan még többre is becsültetik.

Meg vagyunk győződve, mikép azon szép elismerésben álló építész ur, kinek nevével — úgy akarjuk hinni: tudta s akaratan kívül követettett el e bosszantó tréfa; — nem szorult a hiúságnak e hitvány eszközére, — és nem is hozzá, de általában az ily hirdadások előre tolakodni szerető csoportjához mondjuk: nem ez ut vezet nálunk a Helikonra! — Hagyják ezt uraim ott künn! — ne áraszzák e métyelt a magyar művészet sarjadó parlagán.

Önök pedig, kik e terv-ügyben közelebből érdekeltek, legyenek nyugodt türelemmel, várván az idő teljességét, mert teljes meggyőződéssel elmondhatjuk, hogy a bírálati eljárás itt oly erős alapsra van fektetve, hogy az arra épült közbizalmat s megnyugtást ily előre kolompolt nyegleségek nem veszélyeztethetik.

Irodalmi ujdonságok.

„Megjelent új könyvek: „Vad rózsák“ Székely népköltési gyűjtemény. Összezsztte Kriza János. Stein bizománya, 577 lap, s 2 ft. 50 krót minden hitese könyvkereskedésben kapható. E műben a népköltészet sok drága gyöngyével találkozunk. Szerzője még a Kisfaludy társaság gyűjteményének megjelenése előtt föltette magában a székely népköltészek összegyűjtését, s fíradhatlan kitartással fogott annak foganatosításához. Működését szélesebb körre terjeszté, mint előtte bárki, s mint született székely, s az egész székelyföldön általánosán ismert és tisztelt egyéniség, a legörvendesebb eredményekhez jutott. Ezenkívül, gyűjteménye azon táncszók és népmesék által is gyarapodott, melyeket gróf Mikó Imre, művészcsatlós végett, szerzőnek átengedett. A gyűjtésben, kiválóan segédkezett nyújtának: Gálfi Sándor és Kiss Mihály; a rendezésnél pedig, jeles költők és műtítségük Gyulai Pál támogatását nyerte meg. E jeles gyűjteményt az egész nemzet közönnel fogadhatja: a székely, mert népét illőleg látja bemutatva; — a nem székely pedig örülni fog, hogy e derék népet, sajátágaival együtt, ily közről ismerheti meg. A mű három kötetből áll, s első kötete hat szakaszra oszlik. Az I-ső szakaszban 588 „Ballada, Népdal s Rokomemlék“ foglaltatnak. A II. szakaszt a „Táncszók“ képezik; a III. szakaszt a „Táladós mesék“, — a IV-iket a „Népmesék“, — a V-iket a „Népmesék“. Végre a VI. szakasz 2000 székely szóismertetésével „Tájszótár“ közöl. Irodalmi kincseink e munkával nagyban gazdagodtak, s ha a másik két kötet is az elsőhöz lesz hasonló, benne és általa a székely nemzetnek élő emlékoszlop lesz állítva.

„Görögország története.“ Magánolvasásra irta Garamszeghi L. Agost. I. kötet: „Görögország története Nagy-Sándorig.“ A magyar tud.Akademia által társai között viszonylag legjobban talált mű. Pesten, 1863. Kiadta és nyomtatta Pol-dini Ede, 380 l., ára 2 ft. Ki Görögország hajdani

fényes múltját még nem ismerné: élvezettel olvasandja.

„Az alkotmányos politika tana.“ Irta Constant Benjamin, fordította Perlaki Sándor. Pest, 1862. Trattner-Károlyi nyomdájában. Ára 1 ft. 20 kr.

„A „Statistikai közlemények“ IV. kötetének I. füzeté, szerkesztette Hunfalvy János, kiadta a m. t. Akademia. Tartalma következő:

Pesti magyar kereskedelmi bank, Gálgyóczy Károlytól; — Magyarországi takarékpénztárak, Gálgyóczy Károlytól; — A magyar korona területeinek bányászata 1861-ben, Hunfalvy Jánostól; — A pesti kereskedelmi kórház és nyugdíj-intézet, Weninger Vinczétől; — Cs. kir. szabadalma-zott első dunagőzhajózási társaság, Gálgyóczy Károlytól; — Némi adatok Magyarország termelésének ismertetéséhez, Korizmis Lászlótól; — Az egri róm. kath. érseki megye oktatási népessége 1861-ben, Tormay Károlytól; — A technikai és realügy hazánkban, Kautz Gyulától; — A hazánk területén létesült vasutak ismertetése. I) a tiszai vaspálya-társaság, Lónyay Menyhértől; — A tiszamelléki szab. kölesönös tűzkárterítő-társulat Weninger Vinczétől; — Államköltségvetés az 1863-diki közigazgatási évre. Egyveleg.

„Kegyelmes királyi utasítás a váltóbíróságok számára.“ Legfelsőbb engedelemmel újabbán közrebocsátotta Hegedűs Lajos udvari titkár, jogtudor és hites ügyvéd. Megjelent Kilian Györgynél, Pesten. Ára 80 kr.

„A „Széleslyes hölgy“ című érdekes regénynek egyik utolsó része is megjelent, Hartleben K. A. Olvasó-tárában, mely a legújabb külföldi regények s utirajzok gyűjteményét tartalmazza, — 99—106-dik füzetében. Ára, fűzetekint 40 krajczár. Fordította Székely József.

„(Utolsó könyvszepp)“ cím alatt, b. Podmaniczky Frigyek, két kötetes regényt fejezett be, mely a kedvesebb szépirodalmi termékek közé lesz sorolható.

„(Csaldái füzér“ cím alatt Vachott Sándorné), pár hét múlva új folyóiratot indít meg, mely vállalat ajánlására az előfizetési fölhívás következő helyett idézzük: „Szünórak“ című folyóiratomat a megjelent hat füzetben befejezvé: új vállalatot vagyok bátor a család körök számára: a t. olvasó-közönség kegyeibe ajánlani. Az „Anyák hetilapjának“, „Szünórak“ című vállalat mintegy folytatása volt, s most kiadandó folyóiratom a kettőnek egyesítése s szélesítése leend. Irodalmunk mindennemű olvasmányban inkább bővelkedik, mint az effélékben, bár alig lehet valami szükségesebb és szentebb érdekű, mint egy oly folyóirat, mely minden család köröknek a legkisebb gyermekétől kezdve a legnagyobb életvezet nyújtani képes legyen, mely mind az ifjúság, mind a felnőttétek számára szolgálhason méltó olvasmányul. Ily folyóiratot ohajtának nagy tekintélyű bátorítására ez év elején megkísérteni, ha vállalatom kiadását az olvasó-közönség részvéte s pártfogása lehetővé tenné. Már az „Anyák hetilapját“ egy *Deák* Ferencz s egy *Eötvös* József érdemesnek tarták felszólalásukra, méltónak család köröknek tekintetéből arra, hogy ily vállalat szükségét az olvasó közönség részvéte aláajánlják. E felszólalásokat szemem előtt tartva, egyrésztől mely halálól ösztönözötve, másrésztől közérdekeinket együtt érezve minden családlányával, szinte magam iránt is több bizalommal viseltetem, annyival is inkább, mert irodalmunk oly fényes nevé tényezőinek gyámolító közreműködése mellett, minő b. *Eötvös* József, *Jókai* Mór, *Lukács* Móricz, *Rosti* Pál, és báró *Podmaniczky* Fr. s a többi: szerénytelenség nélkül is bizhatom magamhoz. Ez új folyóirat kitűzött czéljánál fogva vegyes tartalmu lesz, s időnként képekkel is fog kedveskedni. Előfizetési ár egy éven tiz füzetre 6 ft. forint. Az előfizetési gyűjtők és előfizetők kéretnek mielőbb beklüdeni izeiket az előfizetési pénzekkel együtt, Vachott Sándorné címe alatt (Pest, Nádor-utca 19. sz. második emelet 32 sz.) minthogy a tisztelt írónó a szerkesztést és kiadást kéntelen volt egyesíteni, egyébiránt könnyebbésg tekintetéből a kiadó-hivatal is (egyetem-utca 4. sz.) fogad el előfizetést.

„(Régi magyar könyv Londonban).“ Egyik lapunk levelezője minap London egyik antiquariusanál következő című régi magyar könyvre akadt: „Az Aran Tamas hamis és etrenek tevel-gésének és egyéb sok tevelgésnek mellyec meg az elfordult feioe éberec koezoet elárattana, meg-hamisitási, a derec szent Irasbol es a regi szent

iras magarazo Doctoroknak irasokbol, a Debretzeni Tanitók által, ki oult szet Andras napia es Karaczó Haunac 1, 11, 13 és 14 napian, az egesz kereszt-yeni gyueleket elot, Christus Uruc szueletese utan ennyi esztendőben 1561. Debretzoembe nyomtatott Anno 1562. — Az előszó után ez áll: — „Debretzoenben irta 1562 esztendőben Februariusnac 14 napian. Huszár Gal a Cassai Lelki Paszor. Exul.“ — A könyvhöz vannak csatolva, s az egésznek harmadát teszik a következő czimú „predicacioc“ — „A Christus koezbeirasarol valo predicacioc, mellyé Melius Peter Doebroetzoeni lelki Paszor irt.“

„(Uj zeneművek).“ Rózsavölgyinél ismét két érdekes és a buda-pesti zenekedvelő közönség előtt a színházi előadások folytán jelenleg épen alkalomszerű neműt jelent meg; ezek: „Lalla Roukh“ opera de Felician Dávid. Pour le piano, par A. Kovátsik. Ára 1 forint. Továbbá „Dunanan négyes“ Ára 60 kr.

„(„Vak darázs“)“ cím alatt nemsokára ismét egy új humorisztikus lap fog megjelenni. Ha „darázs“, hát már csak hadd legyen; de ohajtanó, hogy ne legyen „vak“, az az jól megnézze, hogy kit és hol csip.

„(A mult számunk ujdonságai közt említett melléklet)“ mai számunkhoz van csatolva. Irodalmunk újabb és jelesebb termékeinek e gazdag jegyzékét ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Művészeti hírek.

„(A pesti műgyelett igazgató-választmánya),“ legközelebb tartott ülésében a részvényesek között kiorsolás végett a következő képek megvásárlását határozta el: a halberstadti boldogasszony templomának belső udvara, Steurwaldtól (140 ft); tiszavölgyi részlet Marmarosban, Mezei Józseftől (150 ft); bodentől tájréz, Laris Herminától (90 ft); családjára várakozó római paraszt, Heinrich Edétől (120 ft); összesen négy kép, két hazai s két idegen. A műgyelet a salzburgi műgyelettal sorsolásán a második nyeresémet, *Hausch* Antalnak egy 180 ft. értékű festményét megnyerte. Ez már műgyeletünknek ez idén negyedik nyeresménye.

„(Izsó Miklós szobor-pöre)“ még most sem dőlt el. Három műtört: Alexi szobrász, Skalniczky építész és Telepi festész, 2000 forinta becsülte a „Juhászt.“ — az ellenfél ügyvéde azonban hallo-más szerint ugyan becsles nyomán be akarja bizonyítani, hogy az csak 600 forintot ér. Természetes, hogy még annyi értéke sincs oly ember előtt, a ki benne csak a *kódarabot* látja de ki rajta a művészetet, s mi több, a magyar művészetet tiszteli: az előtt e frakban nagy értékű.

„(A harmadik philharmoniai hangverseny)“ a muzeum disztermében ma délután megy végbe, a következő műsorozattal: *Symphonia* C. d. Schuman Róberttól: *Ave Maria*, sopran hangra gr. Festetics Leótl, éneklő Toperczerné asszony. *Caneonetta*, Scarlattól, közkívánatra éneklő Hofbauer Zs. Goethe, Egmontjához szerzett összes kezéköltemény, Beethoventól, éneklő Huber Ida; a magarazó költeményt szavalja Egressy G. Egmont zenéje kétszegen kívül egyik legkitünőbb szerzeménye Beethovennek s kivérén a nyitányt. Pesten még nem adatott elő. E nagy élvezettel kecsgettető érdekes hangversenyre, a zenekedvelő közönség figyelmét felhívjuk.

„(Bogya Róza)“ magyar születésű énekművésznő, most tavasszal Londonban fog szerepelni, még pedig fényes föltételek mellett.

„(A „Koszorú“ első műmelléklet)“ legközelebbi számával küldte szét előfizetőinek. Ez a költő Zrínyi Miklós arczképe, az 1652-iki Wiedemann-féle eredeti után. A sikerült művészi kidolgozás, és tiszta nyomás e műmellékletet igen becsessé teszik, s értéke még nagyobb, ha hozzátesz-szük, hogy régi költőknek ez, leghivebb arczképe.

„(Ritka kitüntetés).“ A müncheni akademia által egy történeti kép festésére kitűzött első jutalmat néhány száz pályázó között *Lützenmayer* Sándor győri születésű festőnk nyerte el. A jutalom a vázlat felmutatásánál egy ezüst éremből s a nagy képnék tökéletes elkészültével 300 ftból állt, s azonkívül a kiállítás után a kép, szerzőjének tulajdona marad. A festmény azon jelenetet ábrázolja, midőn Thüringiai Erzsébet grófnőt

Marburgban, a német császár s több egyházi és világi fejedelem jelenlétében a szentek közé sorozzák.

Vidéki közlemények.

Igló (Szepes), febr. 18. (Szellemi s farsangi élet.) Szellemi életünk fokmérőjeül megemlítjük, hogy mult január hóban az iglói postán 172 hírlap-példány adatott ki, és pedig: magyar 56, német 110, tót 6. A magyar lapok közül legelterjedtebb a Vasárnapi Ujság 17, a Politikai Ujdonságok 15, Idők Tanuja 4, Pesti Napló, Sürgöny 3, Magyar Sajót, Hon 2 példányban stb. A német lapok közül: Zipser Anzeiger 38, Pester Lloyd 17, Wanderer 8, Bazar, Pariser Modelle 7, Damen Zeitung 5, Neueste Nachrichten 4 példányban stb. A tót lapok közül jár a Pest-Budinszki Vedomosti 3, és a Csernoknaznik szintén 3 példányban. — Már most próbáljuk meg az alkalmazást. Az iglói postához tartozik Igló és Wagedriusszal városokon kívül 25 község; az iglói posta-kerületnek népessége legalább is 18,000, esik tehát minden 104 lakosra egy ujság, — nem akarjuk ez arány kedvezőtlen voltát igen bőven fejtegetni, csupán annyit említnünk meg, hogy nem találjuk összhangzásban, városi polgárainknak saját magunk által nem ritkán erősen hangzatosított műveltségével, sem pedig a polgárainknál általánosán feltalálható jóléttel.* Tudjuk mi azt igen jól, hogy többen 3—4 lapot is járatnak, míg még sokkal többen, és pedig olyanok, kik vagyonosságukat teli szájjal hangzatosítják, és műveltségnek is akarnak tekinteni, épen semmi lapot sem járatnak. Állításunkat bizonyítja a Zipser Anzeigernak (Szepesi Értesítő) csekély 38 előfizetője. E lap egészen a helyi érdekek lapja, a szépesi lakosokba vetett bizalommal indult meg, bizván az annyira feldicsért értelmiségben, — s ime egy nevezetes vidéke a Szepességenek mindössze 38 előfizetővel képviselteti magát!

Ha azt akarjuk, hogy a Szepesség lapja megéljen, hogy az napról napra haladjon és szívesen látott, befolyásos lappá fejlődjék, — ekkor első feltétel az, hogy a közönség melegen pártolja.

Egyébként nincs oka a Handabának reánk nehezteni, hogy mi politikai farsangot ültünk, s ugyátszik, mintha a tavalyi farsangi politikát helyre akarnók ütni, mert a tavalyi mulasztásért bőven kivettük részünket. — Hegyén völgyön lakadalom! azaz: csak tánczvizgalom! És ez egészen rendén van, valamint e vegyes nyelvű lakosok között az is, hogy tánczrendünkben a walzer és polkának is kijut szerény osztályrésze. Józan ember ezért hazafui fájdalomakat már nem érez, s csupán lovagiaságból is eljárunk magyar ruhákban egy-egy walzert azok kedvéért, kik a mi kedvünkért, frakban is oly lelkesütnen aprózzák meg a csárdást. Számátalan tánczvizgalom közöl megemlítjük a febr. 4-én, Lőcsén a szépesi gazdasági egylet által adott tánczvizgalmat, nem azért, mintha csak itt lehetett volna mulatni; kinek jó kedve van, az Poprádon és Váralján csak oly jól mulatott, mint Lőcsén, de megemlítjük különösen azért, mert mind a tánczvizgalom czélját (a gazdasági egylet tökéjének szaporítását) mind a rendezést, mind végre az egybegyűlt közönséget nézve, a legnevezetesebb, legdiszesebb tánczvizgalom volt. Együtt voltunk a „régiek“, s nekünk ugytetszett ez este, — mondá egyike a régieknek — mintha másnap bizottmányi gyűlésre mennénk. A jó kedv általános volt:

„rá zene zendült, pohár összecsendült, deli magyar ifju, deli tánczra lendült.“

Volt még Késmárkon is tánczvizgalom, mely arról nevezetes, hogy a meghívogyegeken ez állott: „Késmárk és vidékének URAI által adandó tánczvizgalomra“, mire egy gonosz csont, a Szepesi Értesítőben már interpellálta is az illetőket e czimnek usurpálása miatt, miután szerinte az archivumokban nem találja nyomát annak, hogy a mai URAK, Késmárk és vidékének hajdani urával rokonságban volnának. — No de azért a Iomnici csucs meg mindig ott áll Késmárk és vidéke fölött s Tőkölly sem fordult meg sirjában azért, mert Késmárk és vidékebeli polgártársaink egy tollhíbat követtek el az ő rovására.

*) Azon gyenge vigasztalással szolgálhatunk az illetőknek, hogy más vidékeken az arány még kedvezőlenebb. Csak magyar lapot szeretnénk nagyobb számban látni a Szepességen. Szerk.

ÁRJEJYZÉKE

legujabb magyar könyveknek,

HECKENAST GUSZTÁV

kiadó-hivatalában Pesten.

egyetem-utca 4-ik szám alatt megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

Jósika Julia. Való és költött. Novellák és vázlatok gyűjteménye. Három kötet. K.-8-r. (230, 222, 207 l.) 3 ft.

Katona József. Bánk bán. (Remekirók VII.) Dráma öt szakaszban. képpel. Füzve 70 kr. Diszkötésben 1 ft.

Irodalmi kincstár. Gyémánt-kiadás.

V.—VI. Kalföldi lant. Magyar költők műfordításai külföldi remekirókból.
VII. Emlékkönyv. A legjelesebb magyar költők szemcszedett mondatai.
VIII. Epigrammák.
Ára egy füzetnek füzve 70 krajczár.

Szász K. A vers-szaválás elméleti és gyakorlati kézikönyve. 8-rét. (316 lap) füzve 1 ft.

Polgárosodás. Irta Arisztidesz. Nyolczadrét. (X. 168 lap.) Borítékba füzve 1 ft. 20 kr.

Asbóth Lajos emlékiratai az 1848-ki és 1849-ki magyarországi hadjáratból. Második kiadás. Két kötet. 8-rét. (I. 288, II. 160 lap.) Borítékba füzve 3 ft.

Lauka Gusztáv. Szellemi szikrák. Nevezetes emberek köz- és magánéletbeni elmés rögtönzései és élezes mondatai. 8-rét. (XVIII. 304 lap.) Borítékba füzve 2 ft.

Magyarország gyümölcsészete színezett rajzokban. Hazánk elsőrangú gyümölcsészei közreműködésével szerkeszté Girókuti P. Ferencz, a „Falusi Gazda” szerkesztője. 1-3-ik füzet. Hat füzetnek, melyben 24 színezett gyümölcskép, ugyanannyi átmetszeti rajz van, leírással együtt 10 ft.

Jósika Miklós. Két élet. Szeszélyes regény. A kakuk szó. Két kötet. (I. 211, II. 306 lap, 8-rét) füzve 2 ft.

Jósika Miklós munkái, új folyam. 52 kötet. Egy-egy kötet 80 kr.
1—4. **A Jól a tatar.** Regény. Négy kötetben. (192, 170, 193, 184 lap, 8-rét) füzve 3 ft. 20 kr.
5—6. **Pygmalion, vagy egy magyar család Párisban.** Két kötet. (232, 208 lap 8-rét) füzve 1 ft. 60 kr.
7—10. **Regiebb, és újabb novellák.** Négy kötet. (231, 243, 242, 247 lap, 8-rét) füzve 3 ft. 20 kr.
11—13. **A tudós leánya.** Három kötet. (I. 279, 248, 250 l., 8-rét) füzve 2 ft. 40 kr.
14—16. **A gordiusi csomó.** Regény. Három kötetben (224, 220, 196 lap) füzve 2 ft. 40 kr.
17—19. **Regényes képletek.** Három kötet. (223, 240, 212) füzve 2 ft. 40 kr.
20—22. **A rejtett seb.** Regény. 3 kötet. (207, 191, 220 l., 8-r.) füzve 2 ft. 40 kr.

Jósika Miklós. Második Rákóczi Ferencz. Nyolcz kötet (kis 8-rét) 4 ft.

A magyar nemzet classicus írói. Harmadik évi folyam. 4—7. éves évi folyamának ára 5 ft.
Tartalom: Virág B. munkái 1—5. — Bajza J. munkái 3—4.
Az első két évi folyam ugyanazon áron még folyvást kapható.

Stifter Adalbert. Költői vázlatok. Németből. Czimképpel. (415 lap, 8-rét) füzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.

Erdélyi János. Válogatott magyar közmondások. Második kiadás. (255 lap, 8-rét) füzve 1 ft.

Arany László. Eredeti népmesék. (328 lap, 8-adrét) füzve 1 ft. 50 kr.

Ökröss Bálint. Általános törvénykezési eljárás peres és perenküli ügyekben, a legújabb törvényhozás szerint. Felvilágosító jegyzetekkel és kimerítő iránypéldákkal, bírák, ügyvédek s a közélet használatára. 1862. Füzve 5 ft.

Figyelemztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, a hol könyvkereskedés nincsen. — Megrendelések a fennhírdetett könyvekre egyenesen a fennevezett kiadó-hivatalhoz intézhetők, a mely a szétküldést pontosan posta-uton eszközöndi, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 ftot tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételekor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.

10-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Pest, mártius 8-án 1863.

Előfizetési feltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (Január—december)	10 ft.
Fél évre (Január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (Január—december)	6 ft.
Fél évre (Január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (Január—december)	6 ft.
Fél évre (Január—június)	3 ft.

Gelencsér István.

Egy fővárosi közintézet s szenvedő embertársaink érdekei ösztönöznek arra, hogy mai számunkban a magyarországi szerzetesrendek egyik főnökének nevét hozzuk azokkal kapcsolatba.

A testvér főváros közönsége által méltán legkedveltebb és leglátogatottabb nyilvános helyek egyike a császár-fürdő. — Mig egyrészt a szenvedő emberiség, áldados forrásaiban megrongált egészségének helyreállítását, testi és lelki üdülését keresi és találja; másrészt a csupán szórakozni vágyók is a gyönyörű vidék és a kényelmes intézet belrendezése által annyi eszközt találnak vágyaik kielégítésére, hogy a császár-fürdőt e részben is fővárosunk egyik díszének tekinthetjük. — Az intézet birtokosa, az irgalmas szerzet budai társháza, semmitsem mulaszt el, mi által e kitűnő gyógyfürdőt nevéhez méltóvá és a hozzá kapcsolt igényeknek megfelelővé tegye. — A múlt évben is több e részben tett lényeges és czélszerű intézkedésről olvastunk a lapokban.

Azon férfunak — kinek e jeles hazai intézetünk ügye annyira szívén fekszik, ki annak felvirágoztatása is mindinkább emelése körül oly sok érdemet szerzett magának — arczképét és rövid életrajzát mutatjuk be ezuttal olvasóinknak.

Gelencsér István Privatus, az irgalmas szerzetnek a magyar tartományokban főnöke, született 1822. aug. 1-jén. — Mind a gymnasialis, mind a bölcsészeti tan-folyamot

jeles sikerrel 1840-ben bevégezvén, ugyanazon évben Pozsonyban az irgalmas rendbe lépett, mely iránt már zsenge korában különös előszeretettel viselkedett.

Próbaéve eltelté után Budára a gyógyszer-tárba tétetett át, a hol mint gyakornok három évet töltött, a rendbe is itt avatta-

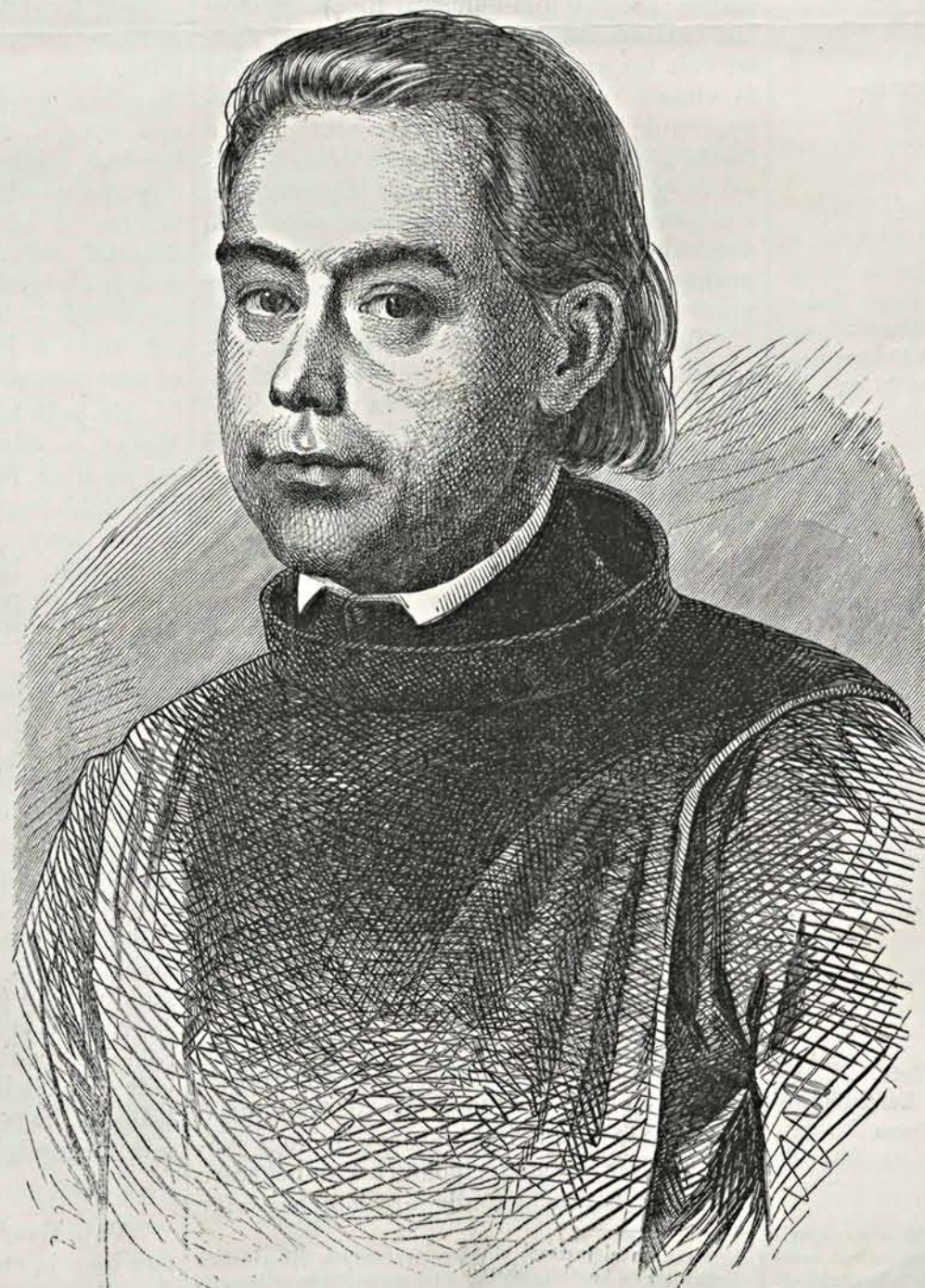
tott fel 1844-ben. Miután a gyógyszerész tanfolyamot Bécsben 2 év alatt elvégezte, 1847-ben oklevelet nyert, s Brünmben a szerzet gyógyszer-tárát 18 hónapig kezelte. De előjárói e tisztében kifejtett tevékenységét méltányolván, csakhamar a szerzetnek Bécsben levő legnagyobb gyógyszer-tára vezetésével bízták meg, mely hivatalában legnagyobb erélyt fejtett ki egész 1854. évig.

Ekkor az ez évben tartott tartományi káptalanban budai perjelnek nevezetett ki. — Később 1856-ban a magyarországi zárdák a német tartománybeliektől külön választván, ő nevezetett ki a magyarországi zárdák főnökéül.

Midőn a ház kormányát átvette, a legnagyobb zavarban, adósságokkal terhelve találta azt, miért is legelső teendője volt, Ő Felsőgénéln a hiányok fedezésére tetszőleg segélyösszeget ki- eszközölni. — Főgondja lön ezután, a szegényebb elmebetegek számára tébolydát állítani, mig ezen égető szükségén országos erővel segítve nem lesz.

Emberbaráti törekvéseinek sikerült is az intézetet megalapítani, mely eleinte csak 18 betegről gondoskodhatott ugyan, most már azonban 80-at képes befogadni. A budai kórházban is tetemesen gyarapította az ágyak számát; mert midőn a házkormányt átvette, alig 80 betegre volt hely, mig most 140-et képes ellátni.

De kiváló gondjának és tevékenységének tárgya minden időben a császár-fürdő volt. Minde-

GELENCSÉR ISTVÁN.